

BUŽIMSKI IZVORI

Br. 04 / prosinac 2011. / Cijena: kn 20 /

EKOLOGIJA
TRADICIJA
RAZVOJ

9 771848 332004 >

ISSN 1848-3321

5	RIJEČ UREDNIKA
7	ONI SU TU ŽIVJELI
8	POSJET OBITELJI
9	BUŽIMCI IZVAN BUŽIMA
10	ETNO RJEČNIK
11	CRKVA SVETE TEREZIJE AVILSKE
18	MLADI / SPORT /EDUKACIJA
28	EKOLOGIJA / FLORA / FAUNA
35	ART KUTAK
36	AKTIVNOSTI UDRUGE
39	RAZVOJNE MOGUĆNOSTI BUŽIMA I OKOLICE
41	VELEBIT
42	POVIJEST
46	ARHEOLOGIJA
50	MEMORIJALNI CENTAR "NIKOLA TESLA" U SMILJANU
52	VELEBIT I ZDRAVLJE
57	SURADNJA
60	SUSJEDNA MJESTA

Izdavač: Ekološka udruga "Bužimski izvori"

Za izdavača: Milan Čaćić, dipl.oec.

Urednik: Milan Čaćić, dipl.oec.

Tehnička obrada: Đurđica Butković

Grafičko oblikovanje: Filip Horsch

Tisak: OG grafika Ogulin

Lektura: s. Robertina Medven

Naklada: 500 kom

© Ekološka udruga "Bužimski izvori"

ISSN 1848-3321

Kontakti

Milan Čaćić

cacic@buzimskiizvori.com

Đurđica Butković

butkovic@buzimskiizvori.com

Ekološka udruga "Bužimski izvori"

Bužim, 53211 Smiljan - Croatia

ŽR: 2402006-1100544376 (Erste Bank)

RIJEČ UREDNIKA

Milan Čačić, dipl. oec.

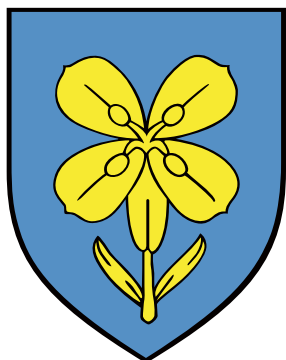

Toliko lijepih mjesta, prirodnih ljepota... može se vidjeti u podvelebitskom kraju s primorske ali i s ličke strane: šume, pašnjaci, krš, more, izvori, potoci, jezera, spilje... S ličke strane pitoreskni zaseoci skriveni na rubovima šuma... posebno je lijepo sjetiti se slamnatih krovova kroz koje se i ljeti i zimi provlačio dim iz uvijek „žarećih“ peći u domovima mještana. Slamnati su krovovi nestali jer više nema starih majstora koji su uvijek popravljali takve ražene umjetničke kreacije u obliku krova ... umjesto slame došli su novi materijali lim ili crijep ... sve se promijenilo izuzev neuništive od dima zapečene građe i kamenih zidova i temelja. Uvijek sam rado promatrao prekrasne kamene blokove raznih veličina u zidovima prelijepih kuća. Koliko je samo truda trebalo da se jedan takav kamen obradi i iskleše. Kako su samo idealno složeni. Ljudi su nekada skupljali meltu, pijesak koji su ispirale jake kiše na starim cestama. Tim pijeskom povezivali su se i spomenuti blokovi u neuništivu cjelinu. Uistinu nije čudo da su takve građevine zaštićeni tradicijski spomenici. Tako čvrsti temelji značili su krov nad glavom za puno generacija. .. Upravo to dalo mi je inspiraciju da i Udruga „Bužimski izvori“ i naše novine niknu iz čvrstih temelja te da dugo traju na dobrobit cijelog kraja. A temelji dugovječnosti nikli su iz dobre suradnje naše Udruge s lokalnom samoupravom (Gradom Gospićem) na čelu sa gradonačelnikom Milanom Kolićem s jedne strane te župom Svete Terezije Avilske iz Bužima na čelu sa vlč. Nikolom Turkaljem s druge strane. Rezultat je već vidljiv: početak radova na uređenju Župnog stana u Bužimu koji je sada zaštićen od urušavanja. Našim gostima ali i budućim generacijama ostavili smo u nasljeđe prekrasnu građevinu kao spomenik vještini i vrijednim graditeljima. Istovremeno je i škola spašena od urušavanja te se nastavlja uređenje.

Niz je drugih aktivnosti koje su proizašle iz tih naših temelja, a to je suradnja s udrugama Hrvatskih povijesnih postrojbi iz cijele Hrvatske (od Osijeka do Dubrovnika) s udrugama Ličana u cijeloj Hrvatskoj i inozemstvu, suradnja s drugim mjestima... U Bužimu radimo na razvojnim projektima, prvenstveno turističkim aktivnostima uz očuvanje tradicijskih vrijednosti., a sve na dobrobit mještana Bužima, okolnih mjesta te našeg Grada Gospića i Ličko-senjske županije. Postavili smo u našem radu i temelje za promjenu u načinu razmišljanja, za zajedništvo i kolektivizam.

U ovom broju „Bužimskih izvora“ posebno naglašavamo tekst Mile Čorka iz Smiljana o Nikoli Tesli, jednom od najvećih svjetskih znanstvenika, o posljednjem hrvatskom banu Tomislavu Tomljenoviću iz Bužima piše povjesničar doc. dr. sc. Željko Holjevac, prof. Ivan Brnić. Tijekom naše povijesti kuna je bila novčano sredstvo, najprije kroz trampu, a kasnije kao valuta. Zato o lovu na kune, ne samo u Lici nego i u Dubrovniku te Zagorju (Pregrada) pišemo prema sjećanjima starih lovaca. O japodima u Lici i Japodskoj sjekiri nađenoj u Bužimu piše naša stalna suradnica dr. sc. Tatjana Kolak. Predstavljamo i Samostalnu narodnu knjižnicu iz Gospića. Zanimljivosti s Velebita nastavljamo kroz istraživanja speleologa, a predstavljamo i mjesto Vratnik na Sjevernom Velebitu. Član naše udruge te predsjednik udruge „Srce“ Veljko Šangulin osvrnuo se na pozitivan utjecaj planinske klime u liječenju srčanih bolesti. Prestavljamo vam i Zavičajnu udruhu Ličana „Vrlo mudrosti“ iz Slavenskog Broda.

Našim čitateljima u Domovini i svijetu u ime članova udruge „Bužimskih izvora“ te svoje osobno želim čestit Božić, te sretnu i uspješnu Novu 2012. godinu.

Božićno – novogodišnja čestitka Ličko – senjskog župana Milana Jurkovića

Dragi čitatelji Bužimskih izvora

„Vrijeme Božića uvijek iznova potakne na razmišljanja o godini koja prolazi, poziva da potpunije doživimo susrete s ljudima, da se u tišini i miru doma okrenemo sebi i uz molitvu zahvalimo na svemu dobrom što nam je prošlo kroz godinu.

Ništa nije lakše nego zaželjeti. Pred nama je razdoblje promjena, razdoblje izazova i novih ciljeva. Poželimo stoga da godina pred nama bude obilježena osobnim i poslovnim uspjesima, zdravljem i srećom, da svaki naš takav trenutak bude podijeljen s ljudima koje volimo i cijenimo, jer samo zadovoljna obitelj može doprinijeti uspješnoj i zadovoljnoj zemlji...

Dragi stanovnici Županije,

kročimo stoga zajedno prema novoj godini, novim preprekama, jer samo tako ćemo uspjeti ostvariti snove svih prolaznika koji ostavljaju svoj trag u povijesti naše županije.

Neka blagdan Božića Vama i Vašim obiteljima donese mir, sreću i blagostanje.

Pregršt poslovnih i osobnih uspjeha u ime Ličko-senjske županije i njenih djelatnika želi Vam

Vaš župan, Milan Jurković!

Božićno - novogodišnja čestitka gradonačelnika grada Gospića Milana Kolića

Dragi i poštovani čitatelji Bužimskih izvora,

ispunjeni porukom Došašća, s velikom radošću i u zajedništvu iščekujemo blagdan Božića, najradosnijeg i najsvečanijeg kršćanskog blagdana. Vrijeme je to u kojem sa svojim najbližima slavimo Kristovo rođenje i kada u svojim mislima i srcima imamo mjesta samo za istinske vrijednosti – ljubav, mir, poniznost i nadu.

Neka u ovo blagdansko vrijeme, ispunjeni vjerom, u krugu vlastite obitelji i prijatelja, pronađemo osobni mir i snagu za nove izazove koji pred nama stoje u osobnom i profesionalnom životu.

U svoje ime i u ime svojih suradnika, želim Vam čestit i blagoslovljen Božić te puno zdravlja, istinske sreće i uspjeha u Novoj 2012. godini.

Gradonačelnik grada Gospića Milan Kolić

Joso Blažević – Joklić

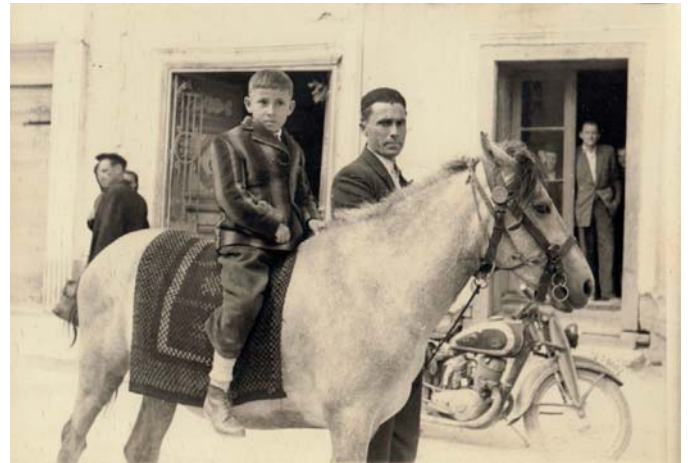
(1912. – 1992.)

Đurđica Butković

Posebno sam sretna da kao tajnica udruge u ovoj broju „Bužimskih izvora“ u rubrici „Oni su tu živjeli“, mogu predstaviti svog djeda Josu Blaževića – Joklića, koji osobito zaslužuje da nam ostane u sjećanju, bila mi je čast pisati o djedu za kojeg sam bila jako vezana, ali osjećam i strah hoću li imati snage napisati ovaj članak. Josu je rođen 1912. godine u Bužimu, zaseok Blaževići, od oca Jakova i majke Kate. Imao je tri brata (Marka, Ivana i Franu) te sestre (Mariju, Lucu i Franjku). U ono teško vrijeme starija braća Marko i Ivan, kao i većina Ličana, da bi pomogli svojim roditeljima prehraniti obitelj otišli su „trbuhom za kruhom“ u daleku Sjevernu Ameriku gdje su umrli i sahranjeni. Djed Josu – Joklić završio je osnovnu školu. Bio je izuzetno nadaren, sposoban i načitan čovjek. Oženio je Franjku i dobio troje djece. Prvorodena Marija umrla je s četiri godine života, nakon nje rodili su se blizanci Kata i Jakov.

Cijeli svoj teški seljački život Josu - Joklić proveo je u Bužimu. Po sjećanju mog oca i onih koje mi je pričao sâm djed dok bi u zimskom razdoblju uz šparket kozu izrađivao grablje, vile, lopate za snijeg, roglje, šibne metle, nasađivao sjekire i motike kako bi oruđe za obradu zemlje bilo spremno za nadolazeću sezonu. Radio je djed i domaći sapun u komoštama na ognjištu. Gledala sam njegov strogi pogled i lijepu crtu lica upijajući svaku izrečenu riječ kako bi djed rekao besidu. Bavio se djed i s paljenjem kopa i prodajom drva te uzgojem stoke. U djedovom podrumu legle su se krmače, telile krave a bome i kotila ždrebad koju bi kad bi narasla gonio sa Bužimcima i Smiljančanima prodavati u Dalmaciju na sajam. Put je bio dug i težak i znao je i po par dana trajati, a natrag bi se vratili vlakom s pjesmom i dobrim vinom. Volio je djed zapjevati

Josu Blažević (Joklić) sa sinom Jakovom

pa bi me sjeo nedjeljom na zaprežna kola, stavio bronze na konje i pjevajući u Gospić.

Životne prilike mog djeda i težak seljački život nisu ga milovali. U međuvremenu se teško razboljela moja majka, djedova snaha. Djed Josu – Joklić te baka Franjka preuzeli su brigu o četvero unučadi (Josu, Kata, Marija i Đurđica) othranili nas i iskolovali te, kako bi djed rekao, dali nam kruh u ruke. Imao je djed i još dvoje unučadi (Ivicu i Ljilju). Ljudima koji su poznavali mog djeda sigurno će im ostati u sjećanju kao čovjek koji je lako primao i još lakše davao. Ni jedno ni drugo nije mu predstavljalo poteškoću.

Josu Blažević (Joklić) sa suprugom Franjkom te djecom Katom i Jakovom

Marko Uzelac – Pacinov

(Dubokolje)

Milan Čaćić

Bužim se nalazi u dolini okruženoj sa svih strana obroncima Velebita te zaseocima uz obje strane doline. Potok koji teče uzduž doline s kućama na rubovima šume daje dojam slikovitog kraja. Postoje još i neka naselja koja su izdvojena od te glavne doline a to su Draga Čaćića koja se nalazi uz cestu prema Kalinovači, zatim Krč Miškulini, uzvišeni proplanak iznad zaselka Serdari i Dubokolje. Dubokolje je od Bužimske doline odvojeno šumskom cestom i prijevojem koji zovu Klanac. Izlaskom iz Klanca otvara se pogled na Dubokolje, dolinu okruženu brdima i sa imanjima na rubu doline. Svega nekoliko raštrkanih starih seoskih kuća i imanja. Jedna od njih pripada i našem sugovorniku Marku Uzelcu - Pacini... koji je nadimak dobio po ocu kojeg su zvali Pacina, a preminuo je 2009. god. Na starom lijepo uređenom imanju Marko živi sa suprugom Ivankom rođ. Pavičić te majkom Matijom (Maćom) rođ. 1935. god. Danas, sedamdeset šestogodišnja Matija (rođ. Bunčić) došla je u Bužim iz Podlapače nakon II. svjetskog rata kao izbjeglica a kao dijete boravila je u Bužimu kod obitelji Miškulin (Teraža) i Miškulin (Fabo). Marko Uzelac 1962. godine, i supruga Ivanka 1966. spadaju u mlađu generaciju a najveći dio vremena provode u Bužimu. Supruga radi u Općoj bolnici Gospić kao službenica, a Marko je u mirovini.

Obitelj je vezana za Opću bolnicu Gospić pa i sin Pajo radi u arhivi dok drugi sin Antonio (Toni) radi u Hrvatskim šumama, Upravi šuma Gračac. U Gospiću vode i ugostiteljski obrt Pivnica „Likos“. Kuća naših sugovornika zadržala je svojstva starine a Marko je restaurirao niz tradicijskih predmeta na terasi kuće. Oko kuće su zidane kamene stepenice, a svuda okolo uobičajena kombinacija trave, stijena, kamena, šume. Marko Uzelac uključen je u rad

Mjesnog odbora Bužim te ekološke udruge Bužimski izvori čiji je i član, a bio je i u većini akcija na uređenju župnog stana, škole i potoka Bužimnica. Nekad je Marko sa svojom generacijom išao pješice u susjedno selo Kalinovaču i to preko brda Bukovica te u drugo najbliže mjesto Rastoku preko Kose. U novije vrijeme prigoda je da mještani Kalinovače i Rastoke dođu u Bužim na proslavu sv. Vida i sv. Terezije Avilske u novouređenu školu i župni stan. Nove generacije imaju priliku nastaviti druženja koja su nekad davno održavali Markov otac Pajo (Pacina) i drugi mještani Dubokolja i Bužima.

Marko Uzelac – Pacina na svom imanju u Dubokolju

Obiteljska fotografija na terasi

Pavao Devčić,

Bjelovar

Milan Čačić

Prilikom radova na uređenju škole u Bužimu našli su se zajedno učenici raznih generacija koji su pohađali tu školu. Jedan od njih bio je i Pavao Devčić koji danas s obitelji živi u Bjelovaru a školu je pohađao 1955./1956.god. (učitelj Ivan Šutija). Pavao Pajo Devčić rođen je u Bužimu 1948. god., supruga Ankica 1959. u Bjelovaru kao i kćerka Tea 1989.god. Gospođa Ankica sa završenom srednjom farmaceutskom školom u Zagrebu, danas radi u Županijskoj ljekarni u Bjelovaru. Tea je studentica treće godine zemljopisa (znanstveni smjer) na Sveučilištu u Zadru. Svi imaju veliku želju vratiti se u Bužim i sačuvati od urušavanja staru kuću.

Upravo je to bio razlog što u ovom broju Bužimskih izvora pišemo o povratnicima u Bužim koji žele što više vremena provesti u našem velebitskom kraju. Najmlađa Tea oduševljeno priča o starim predmetima, namještaju, ognjištu, tradicionalnoj peći (kozi)... gotovo je sigurno da ćemo imati i nove aktivne članove udruge. Životni put ove obitelji od Bužima preko Gospića do Bjelovara tipičan je za ovaj kraj. Roditelji našeg domaćina majka Lucija i otac Ivan Devčić (Ive Korutan), bio je djelatnik u Općini Gospić, iz ekonomskih razloga napustili su Bužim 1957. god. Nakon toliko godina imamo još jedan primjer povratka u rodni kraj. Nadamo se da smo konačno svjedoci pravih vrijednosti koje zaslužuju oaze mira poput ovog srednje velebitskog kraja. To je naznaka oživljavanja napuštenih mjesta poput Bužima.

Ankica, Tea i Pajo ispred svoje kuće / stara kuća obitelji Devčić u zaseoku Pavičić /

Baka Jela Čačić sa kćerkom Lucijom i zetom Ivanom Devčićem te unucima: Marija, Pavao-Pajo, Mirko, Niko (s tamburicom) i Milan u naručju

Ćemer

Milan Ćaćić

Puno toga može se saznati iz razgovora s obiteljima koje su generacijama živjele u našem kraju. Obitelj Jure Špalja živi u Smiljanu nedaleko memorijalnog centra Nikola Tesla, gdje vode dobro poznati ugostiteljski obrt „kod Juke“. Poznao sam i Martina Maku Špalja, oca našeg domaćina, koji je u naslijeđe ostavio prekrasni remen – „ćemer“ još od svojih roditelja Kate (1881. – 1965.) i Fabe Špalj (1879. – 1953.). Na staroj fotografiji vidimo staru obitelj Špalj još s početka 20. st. a djed Fabo ima ćemer oko pojasa. Prekrasna je to remen koji su Ličani nosili u svečanim trenucima ili poznatim prelama. Koža je ukrašena nizom ornamentata s pretincima za dokumente i novac. Ćemer na slici star je više od 100 godina. Fabo Špalj bio je i seoski veterinar pa je u ono vrijeme od vlasti dobio i neka pomagala. Jedno od njih je „trokar“. O tome u jednom od sljedećih brojeva.

(19) Ćemer - muški pojas od kože s pretincima za novce i druge potrepštine

- ženski pojas od srebra

Kata i Fabo Špalj

Božićna poruka gospićko-senjskog biskupa mons. Mile Bogovića

Biti kao dijete ili radost pripadanja

Pored mnogih ponuđenih odgovora i dalje ostaju brojne nedoumice zašto je Sin Božji prihvatio biti dijete. U podsvijesti nam uvijek nametljivo radi onaj poriv: valja raditi na tome da budeš jak, moćan, bogat, jer onda nećeš biti ovisan o drugima, pače drugima ćeš moći pomoći. A slab, bez moći i imanjan – kome taj može pomoći? Naš narod kaže: „Sirotinjo, i Bogu si teška!“

S tim mislima ušao sam neki dan u zagrebački tramvaj. Na sljedećoj postaji uđe jedna majka s djetetom u dječjim kolicima. Pomislih, koliko je teško toj majci jer ne može slobodno, bez te pratnje, ni otići u grad da nešto nabavi, ni da se negdje malo relaksira i popriča s prijateljicama. Ovako: u kući dijete, na ulici dijete, u tramvaju dijete. Uz to, toliko brige da mu se nešto ne dogodi!

No, ništa od tih mojih primisli nisam uočio prateći pogledom majku i dijete. Dijete je „kriljalo“ ručicama, pružalo sad jednu, sad drugu, sad obadvije prema mami, poprativši to mahanje neartikuliranim glasovima i tako slalo majci svoje dječje poruke. Davalo je dojam da je radosno što pripada toj osobi koja je kraj njega, njegovoj majci, da joj toliko pripada kao da je i dalje dio nje. A njegova majka bila je mirna i spokojna. S vremena na vrijeme odgovorila je na te dječje poruke na način da se dijete moglo osjećati sigurno i zaštićeno. Pogledao sam okolo u tramvaju druga lica i nisam naišao ni na jednome toliko mirnoće i vedrine koliko sam vidio na licu te majke. Nisam na njoj osjetio da je tišti što nije slobodna od te navezanosti na dijete. Pače,

osjetio sam njezinu radost što pripada tom djetetu i što to dijete pripada njoj.

Radost pripadanja drugome ne osjeti samo dijete. To je vrlina koja nas treba pratiti cijeli život. Ona je izvor svake sreće. Ne biti ničiji, ne pripadati nikome, biti sam svoj gospodar, biti „slobodan čovjek“ - velike su zamke koje unesrećuju ljude; iako na prvi pogled izgleda obratno. To se jasno očituje na svim životnim poljima. Zar ne osjećamo radost što pripadamo jednom narodu, što pripadamo nekom mjestu, nekoj župi ili gradu, nekoj školi ili društvu. Najočitije je to unutar obitelji. Dok se muž raduje što pripada svojoj ženi, a žena da pripada svome mužu; dok djeca nalaze radost da pripadaju svojim roditeljima, i roditelji svojoj djeci – svi će oni osjetiti da se nalaze na izvoru čiste radosti i zadovoljstva.

Sveti Franjo je zavolio siromaštvo jer je vidio da je po njemu mnogo povezaniji (i navezaniji) na subraću nego da sam ima na raspolaganju sve što mu treba. Znakovito je da je on idejni tvorac jaslica! U njegovo vrijeme bilo je nekoliko bogatih (feudalaca), ali većina su bili siromašni. I sam je bio bogat, ali se okrenuo od bogatstva i prigrlio siromaštvo. On je pokretu siromaštva dao pravo kršćansko usmjerenje. Na toj crti zbio se preporod Crkve i društva. U njegovo vrijeme taj pokret preporodio je Crkvu jer je po njemu u kršćanskom svijetu ojačana ona svijest da svi pripadamo jedni drugima, da nije sreća u tome da postanemo međusobno neovisni i jedni drugih nepotrebni. U ono feudalno doba bila je velika napast da se ljudi žele domoći moći, vlasti i bogatstva kako bi bili neovisni jedni od drugih. Sveti Franjo je dobro osjetio pogubnost

takvih usmjerenja za svoje vrijeme i za ljude općenito. Pomogao je mnogima da ne nasjednu na tu napast.

Sličnih slučajeva bilo je u povijesti, a bit će i u budućnosti. Uz pojedine događaje iz povijesti Crkve, mogli bismo naći i dublje korijene vrijednosti i vrlin pripadnosti. Možemo mirno reći da je ta poruka pripadnosti došla iz samog Presvetog Trojstva. Sin u potpunosti pripada Ocu, i Otac njemu; jednako tako Duh Sveti jednome i drugome. Njihova sreća temelji se upravo na toj uzajamnoj pripadnosti. Kad nje ne bi bilo, Bog ne bi bio izvor života i sreće.

Možemo također reći da su se rođenjem Isusa Krista božanska sreća i život prelili i na odnos unutar Svete Obitelji. Marija je bila, bez sumnje, neograničeno sretna što pripada tom Djetetu, a i Dijete je našlo u njezinoj ljubavi razlog da joj potpunoma pripada. Bog je odabrao put spasenja ne tako da njegov Sin bude jak i neovisan osamljenik, nego da kao dijete pripada svojoj obitelji, svome mjestu i svome narodu.

Na te me misli ponukala majka koja je „vezana“ uz dijete, bez slobode da se bilo čime drugim bavi i bilo kamo od njega otiđe.

U božićnoj misi čitamo: „Dijete nam se rodilo, Sin nam je darovan“ (Iz 9, 6). Dijete pripada nama i mi pripadamo njemu. Ako se to ostvaruje, i mi ćemo u takvoj „nesamostalnosti i neslobodi“ naći pravi mir, zadovoljstvo i sreću.

O Božiću osjećamo više nego inače da jedni drugima pripadamo. Zato si pišemo čestitke, nazivamo se, posjećujemo se, dolazimo za zajednički stol. I u svemu tome osjećamo da pripadati drugima donosi radost i zadovoljstvo. Upravo u ozračju tog malog i nemoćnog Djeteta učimo kako je spasonosno biti navezan na drugoga, pripadati drugome.

Čestit Božić i blagoslovljenu 2012. godinu želi vam svima gospičko-senjski biskup.

U Gospiću, 6. prosinca 2011. godine

+ Mile Bogović

Proslava suzaštitnika župe sv. Vida

Nikola Turkalj, vlč.

U organizaciji župe Bužim i udruge Bužimski izvori, prigodom spomendana sv. Vida, suzaštinika župe Bužim upriličen je svečani program od 15. do 18. lipnja 2011. slijedećeg sadržaja. Na dan sv. Vida, 15. lipnja u 18 sati sv. misu predvodio je vlč. Zlatko Sušić, župnik Bilaja. U prigodnoj propovijedi pozvao je okupljene vjernike da u sv. Vidu nađu poticaj i nadahnuće za život prema kršćanskim načelima, te ostanu vjerni putu Isusa Krista i njegova evanđelja. I ovo naše vrijeme traži svjedoke vjere koji će, poput sv. Vida, znati živjeti i žrtvovati se za neprolazne i vječne vrjednote. Župnik vlč. Nikola na kraju sv. mise zahvalio se nazočnim vjernicima na sudjelovanju u sv. misi, pozvavši ih nakon mise kako je to nekada bilo na druženju uz pjesmu, domaće kolače i rakiju.

U petak, 17. lipnja t.g. u 18 sati sv. misu predvodio je župnik vlč. Nikola Turkalj. U prigodnoj propovijedi Župnik je istaknuo važnost uključivanja u život župne zajednice, jer Crkvu čine živi ljudi koji se,

prema svojim sposobnostima i darovima ugrađuju u njezin rast. U tom pogledu pohvalio je župljane i udrugu Bužimski izvori na njihovom uključivanju u organizaciju proslave sv. Vida i sv. Terezije ali i u sve druge radne akcije koje se poduzimaju oko crkve i župnog stana.

Na kraju mise mladi župe izveli su prigodni recital u čast sv. Vida. Program je završio u mjesnoj školi gdje je predstavljen novi broj lista Bužimski izvori. Ovo je treći broj koji je ugledao svjetlo dana i donosi nam niz zanimljivosti iz života Bužima i okolnih mjesta. Na predstavljanju, o listu su govorili Milan Čaćić, urednik, vlč. Nikola Turkalj, župnik, Đurđica Butković, suradnica i Vlado Uzelac, predsjednik Mjesnog odbora Bužim. Predstavljajući su u svom izlaganju istaknuli vrijednost pisane riječi za svako mjesto a posebno za ova mala mjesta i župe s bogatom narodnom i crkvenom baštinom. Bužimski izvori žele to naše blago, kroz sliku i riječ, osvijestiti sadašnjim generacijama i prenijeti ih na buduće.

Završna proslava sv. Vida bila je 18. lipnja t. g. Taj dan bio je ispunjen, raznim kulturnim i duhovnim sadržajima. U jutarnjim satima gosti su imali čas, po okolici Bužima voziti se u kočijama, nakon toga uslijedila je sv. misa koju je predvodio mons. Mile Čančar, župnik i dekan gospički. U prigodnoj propovijedi mons. Čančar, osvijetlio je lik sv. Vida, stavivši naglasak na žrtvu mučeništva za Krista i vjeru. U prošlosti našeg naroda imamo također velik broj mučenika koji su svoje živote izložili i žrtvovali za vjeru i dom. Neka oni budu trajni znak, poticaj i naše spremnosti na vjernost i dosljednost Kristovom putu.

Na kraju sv. mise župnik je zahvalio svima koji su dali svoj doprinos kako bi se što svečanije i uzviše-

nije proslavio nebeski suzaštitnik sv. Vid. Ovi dani nam govore da se može puno više učiniti za svoj kraj kada se ljudi ujedine oko dobrih i plemenitih ciljeva i programa kao što se to događalo u dane sv. Vida.

Nakon mise, za uzvanike i goste, u mjesnoj školi bilo je predstavljanje novog broja lista Bužimski izvori i zajednički objed.

U poslije podnevnim satima nastavljen je kulturno-tradicijski program, s povijesnim postrojbama, "Keglevičeva straža" iz Kostela, počasna sokolska garda "Hrvatski sokol" iz Osijeka i "Društvo vitezova Zlatnog kaleža" iz Donje Stubice. Iz starih oruđa, topa i kubure, odjeknuli su pucnji po Bužimu i okolici. Ova prezentacija privukla je pozornost i mladih i starih.

Proslava sv. Terezije Avilske – zaštitnice župe

Župa Bužim, s nešto skromnijim programom, možemo reći više vjerskim, proslavila je svoju nebesku zaštitnicu sv. Tereziju Avilsku. Program je započeo dvodnevnom pripravom sa sv. misama večernjicama

13. i 14. listopada t.g. koje je predvodio domaći župnik. Na sam dan sv. Terezije Avilske, 15. listopada t. g. sv. misu predvodio je vlč. Stanko Smiljanić, župnik iz Sinca. U prigodnoj propovijedi vlč. Smiljanić, je okupljenim vjernicima istaknuo da po uzoru na sv. Tereziju, produbljuju svoj odnos s Bogom. Iz tog odnosa jača se i naša vjera i rastemo u ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Na kraju sv. mise župnik se zahvalio svima koji su dali svoj doprinos u pripremi proslave dolaženjem na sv. misu, molitvom krunice tijekom dvodnevne pripreme. Nakon sv. mise nastavljeno je zajedničko druženje uz domaće bužimске specijalitete i ličku pjesmu.

Gospičko-senjska biskupija – izbor novih članova Župnih pastoralnih vijeća

Odlukom Biskupa ordinarija mons. Mile Bogovića, izdan je proglas za izbor novih Župnih pastoralnih vijeća u svim župama Gospičko-senjske biskupije. Dana, 27. studenog t.g. (prije ili nakon sv. mise), svi punoljetni vjernici (18 god), koji su primili sakramente kršćanske inicijacije mogli su pristupiti glasovanju i zaokružiti na listiću svoje kandidate. Izabrani kandidati koji su dobili relativnu većinu glasova postali su novi članovi Župnog pastoralnog vijeća. Nakon provedenih izbora u župnim zajednicama, Brušane, Bužim, Smiljan i Trnovac, 27. studenog 2011. na prvu nedjelju došašća, dobili

smo popis novih članova Župnog pastoralnog vijeća u navedenim župama. Ovo su njihova imena, posložena prema broju dobivenih glasova.

Župa Smiljan - od predloženih 16 izabrano je 8 vijećnika: 1. Marijana Jelinić 2. Tomislav Krmpotić 3. Nada Radošević 4. Marija Miškulin 5. Marina Miškulin 6. Marija Uzelac 7. Dario Prpić 8. Marijana Vukelić.

S liste po statutu, budući da župnik ima pravo odabrati dva člana, vijeću su još pridruženi: Nikola Rudelić i Ana Došen.

Po službi u ŽPV ulaze: gđa. Katica Prpić, član Biskupijskog pastoralnog vijeća i gđa. Ivanka Miškulin, mežnarica. Župa Smiljan ukupno broji 12 članova ŽPV.

Župa Brušane - od predloženih 10 izabrano je 5 vijećnika: 1. Ante Pavelić 2. Ivanka Lovrić 3. Snježana Šikić 4. Marija Abramović 5. Katarina Jurković

Župa Bužim - od predloženih 8 izabrano je 4 vijećnika: 1. Josipa Uzelac 2. Jure Pavičić 3. Manda Došen 4. Tomislav Prpić

Župa Trnovac - od predloženih 8 izabrana su 4 vijećnika; 1. Martin Marković 2. Jure Brkljačić 3. Ante Tomljenović 4. Marko Žarković

Nove članove vijeća treba još potvrditi Biskup Ordinarij. Kao župnik u ime župnih zajednica želim čestitati svim novoizabranim članovima ŽPV na izboru i povjerenju koje su dobili od vjernika. Zahvaljujem svim glasačima koji su izišli na izbore i svojim glasom izabrali one za koje smatraju da će ih najbolje zastupati u župnoj zajednici. Preporučamo sve novoizabrane vijećnike u molitve kako bi zaista opravdali povjerenje koje im je iskazano izborom.

U župi Brušane kraj župne crkve pronađen kamen s natpisom s početka 16 stoljeća

U župi Brušane, dne. 21. listopada 2011. kod župne crkve vlč. Nikola Turkalj, župnik, pronašao je kamen s natpisom na glagoljici. Kamen se nalazio na ulazu u sakristiju i služio je kao stepenica. Izvađen je i pomaknut zbog radova na drenaži oko crkve. U

Biskup Mile Bogović

slučajnom zagledanju župnik je uočio da kamen na obrađenom dijelu na sebi ima glagoljska i latinska slova. O tom nalazu župnik je obavijestio Biskupa. Dana 25. listopada 2011. Biskup je obišao nalazište i ustanovio da se radi o kamenu na kojem je glagoljicom napisana godina gradnje i inicijali tadašnjeg župnika. Natpis glasi; LET GOSPODNIH 1512, s inicijalima župnika (IBT) Janka Biščana. Kamen je u obrađenom dijelu dimenzija 100 x 40. Najvjerojatnije kamen je pripadao nekoj porušenoj crkvi koja se nalazila u blizini. U knjizi Branka Fučića, Glagoljski natpisi, navodi se da je ovaj kamen postojao na pragu sakristije. No zbog presvučenosti betonom, nije se mogao uočiti. Biskup je predložio da se ovaj kamen ugradi u crkvu kao trajno svjedočanstvo naše baštine koja je prolazila svoju kalvariju pustošenja i razaranja. Ali kako pjeva naša pjesma: „Tko na tvrdoj stini svoju povist piše, tom ne može prošlost nitko da izbriše.“

Radovi na župnoj crkvi i župnom stanu

Od 1. kolovoza 2011. nastavljeni su radovi na sanaciji župne crkve i župnog stana. U ovoj godini izveli smo sljedeće radove na župnoj crkvi; na krovu zamijenjene su dotrajale i trule grede i rogovi, stavljen je novi bakreni pokrov na lađi, svetištu i sakristiji, izvršeno je popođenje poda u potkrovlju, ožbukani obojani dio fasade pročelja, postavljena je nova gromobranska instalacija oko crkve. Nakon izvedenih radova možemo reći da smo crkvu u potpunosti zaštitili od daljnjeg propadanja. Vrijednost izvedenih radova po situacijama iznosi

328.922,45 sa PDV-om. Ministarstvo kulture u ovoj godini sudjelovalo je sa sto tisuća, Biskupija s pedeset tisuća. Molimo vjernike župe i ostale iseljene Bužimce i sve ljude dobre volje da nam pomognu u otplati duga za izvedene radove na župnoj crkvi. Dužnost svakog vjernika je po crkvenim zapovijedima doprinost prema svojim mogućnostima za potrebe crkve. Nadamo se da ovaj poziv neće ostati bez odjeka u srcima pravih vjernika. Od daljnjih radova potrebno je izvesti još: vanjsku i unutrašnju fasadu, sanaciju stropa, poda, okrečiti crkvu, dio preostalih starih prozora zamijeniti novima, izvršiti konzervatorsko-restauratorske radove na oltaru sv. Vida i druge manje zahvate.

Na župnom stanu od radova u 2011. godini izveli smo: novo krovište s pokrovom od biber crijepa, oluci, snjegobrani, betonska deka iznad podrumskog dijela, obzidani prozori, postavljeni krovni prozori, otučena žbuka u unutrašnjosti, izvedeno betonsko stepenište za potkrovlje. Za potrebe župnog stana Hrvatske šume, donirale su veći dio trupaca, a pilana u Perušiću je iste ispilala i dopremila u Bužim. Vrijednost izvedenih radova po situacijama iznosi 252.112,10 kn sa PDV-om. Biskupija je novčano pomogla sanaciju stana sa osamdeset tisuća kuna. Svi vjernici župe i ostali koji su vidjeli izvedene radove ponosni su da su ovi građevinski zahvati izvedeni i da su crkva i župni stan zasjali u novom ruhu. No pitajmo se koliko smo se i sami uključili u njihovu obnovu? Smatram da bi svi oni kojima je Bužim na srcu, trebali učiniti nešto više za svoje svetinje. Možemo reći da je kriza i neimaština zavladała, no ipak s druge strane koliko toga znamo potrošiti na nevažne i nebitne stvari a zanemarujemo dati svoj prilog za potrebe crkve. Sve što je učinjeno na građevinama ostaje na korist vjernika župe Bužim. Da li smo toga svjesni?

Župni stan u Bužimu

Sve građevinske radove na crkvi i župnom stanu izvelo je poduzeće Givi d.o.o iz Otočca sa svojim kooperantima. Podsjećamo da smo do sada od radova na župnoj crkvi izgradili novi toranj pokriven bakrenim limom, stavili novu žbuku i boju na zvoniku tornja. Na župnom stanu smo maknuli dotrajalo krovište, očistili unutrašnje prostorije, stavili novu betonsku deku.

I na kraju želim zahvaliti svima koji su nam ove godine novčano i u donaciji pomogli u sanaciji crkve i župnog stana: Ministarstvu kulture, Gospićko-senjskoj biskupiji, Hrvatskim šumama, pilani Perušić i vjernicima donatorima.

Zvono na zvoniku crkve Sv. Terezije Avilske ozbiljno je oštećeno te je potrebna hitna zamjena istog. Svoju novčanu pomoć možete uplatiti na žiro račun: Župa Sv. Terezije Avilske, Bužim bb, 53211 Smiljan, 2340009 - 1110288583, Oib: 64082967121.

U duhu zahvalnosti za vašu donaciju, želim vam čestit Božić i blagoslovljenu Novu godinu.

Sniva čedo

Sniva čedo na slamici,
sniva sanak blag...
A na snijegu zastao je
zvijezde srebren trag.

Nad srce mu nadvila se
mati - Djevica,
dok na čelu počiva mu
sjajna zvjezdica.

Božje to je dijete milo,
sađe u naš kraj:
Da otkupi nas od grijeha
- otvori nam raj.

S. Marija od Presvetog Srca

Put u Betlehem

Led je okovao staze,
na drveću puca kora,
u zimskoj noći hladnoj
u Betlehem poč' se mora.

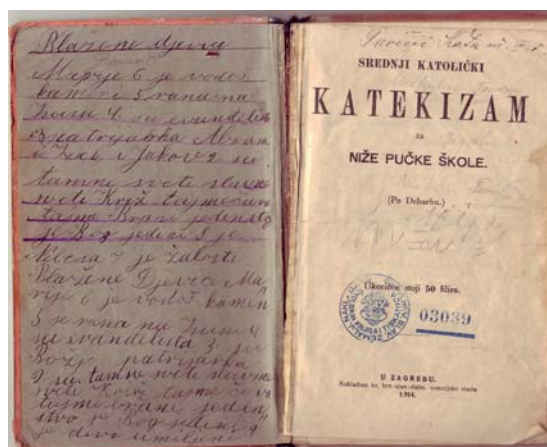
Marija polako hoda,
Josip je nježno bodri,
za uzde magarčića vodi,
prsti mu promrzli, modri.

Put im je dug i težak,
al' oči njihove sjaje,
kakvo to skriveno svjetlo
na putu snagu im daje?

U štalici malenoj, skromnoj
otkri se njihova tajna,
djetešće sveto se rodilo,
od svjetlosti kruna mu sjajna.

U jaslama maleno leži,
pod njim je samo slama,
pred njegovim svjetlom božanskim
daleko uzmiče tama.

Sanda Markoč

Katekizam tiskan u Zagrebu 1914. g. naslijeđen iz obitelji Pavla Pavičića – Šaina sa tekstem i potpisom njegove kćeri Kate koja je preminula 1925 g. u Bužimu

Zoran Primorac

Milan Ćaćić

Nastavljamo u našim Bužimskim izvorima predstavljati poznate športaše. Ovaj put s nama je jedan od najvećih hrvatskih športaša, stolnotenisač Zoran Primorac. I u ovom predavljanu nije nam jedini cilj pisati samo o velikim sportskim uspjesima pojedinaca nego i o njihovoj želji da se ta znanja i iskustvo prenesu na mlade generacije. Zoran Primorac upravo je takav športša. Pored toga veliki je zaljubljenik u prirodu, a posebno voli Velebit. Samim tim podržava i rad udruge Bužimski izvori, tiskanje naših novina i sve aktivnosti oko promicanja našeg kraja. Zoran Primorac rođen je u Zadru 10. 05. 1969.

god. Danas sa suprugom Danijelom te dvoje djece, Matej 12 i Lea 8 godina, živi u Zagrebu. Prvim stolnoteniskim znanjima učio ga je u Zadru trener Tomo Amižić, a mladi Primorac ubrzo je postao kadetski prvak države te juniorski prvak Europe u paru s Ilijom Lupulescom. God. 1986. još kao 16-godišnjak dolazi u zagrebački klub „Vjesnik“ gdje mu je trener bio Marijan Odorčić. Veliki talent i puno rada počeli su mu donositi nove uspjehe pa ćemo kronološki navesti uspjehe u takmičenjima parova te u pojedinačnoj konkurenciji. Posebno navodimo šest Olimpijskih igara na kojima je sudjelovao i bio nositelj hrvatske zastave na otvaranju olimpijskih igara u Sydney-u. Izabran je za najuspješnijeg hrvatskog športaša 1994. i 1997. godine. Zoran Primorac je predsjednik Hrvatskog kluba olimpijaca i član je Nacionalnog vijeća za šport.

Zoran Primorac u akciji

Parovi

- 1986. Prag, juniorski prvak Europe u paru Lupulescuom
- 1987. New Delhi, svjetsko prvenstvo srebro
- 1988. Seoul, srebrna olimpijska medalja u paru s Lupulescuom
- 1990. Goteborg, zlatna medalja europsko prvenstvo s Lupulescuom
- 1995. Tianjin, srebrna medalja svjetsko prvenstvo sa Samsonovom
- 1999. Eindhoven, brončana medalja svjetsko prvenstvo sa Samsonovom

Pojedinačno

- 1993. Göteborg, brončana medalja svjetsko prvenstvo
- 1993. Guangzou (Kina), svjetski kup zlato
- 1994. Birmingham (Velika Britanija) mješoviti parovi prvak Europe
- 1997. Nimes (Francuska), svjetski kup zlato
- 1998. Eindhoven (Nizozemska), europsko prvenstvo srebro
- 2000. Bremen (Njemačka), europsko prvenstvo srebro
- 2008. Beograd, europsko prvenstvo srebro ekipno

Olimpijade

- 1988. Seoul (Koreja)
- 1992. Barcelona (Španjolska)
- 1996. Atlanta (SAD)
- 2000. Sydney (Australija)
- 2004. Atena (Grčka)
- 2008. Peking (Kina)

Trener Hrvatske stolnoteniske reprezentacije Zvonimir Korenić, fizioterapeut mr.sc. Robert Dugorepec, Roko Tošić, Zoran Primorac. Snimljeno u Roterdamu (Nizozemska) na Svjetskom prvenstvu u svibnju 2011.g.

Na Olimpijadi u Seoulu osvojio je srebrnu medalju, a u Pekingu je u pojedinačnoj konkurenciji došao do četvrtfinala. Zoran Primorac plasirao se na sljedeće olimpijske igre u Londonu 2012., pa će mu to biti sedma olimpijada na kojoj će sudjelovati. Trener Hrvatske stolnoteniske reprezentacije Zvonimir Korenić naglašava upornost i rad Zorana Primorca koji je istinski primjer sportašima, posebice mladima. Osobno mi je drago što ćemo Zorana Primorca i njegove stolnotenisače uskoro moći predstaviti u Gospiću i Bužimu.

Regionalni infocentar za mlade Rijeka

Zoran Stevanović

Kao i u prethodnim brojevima, nastavljamo pisati o suradnji Regionalnog infocentra za mlade Rijeka s ekološkom udrugom „Bužimski izvori“. U protekle dvije godine rada i suradnje s udrugom „Bužimski izvori“ ostvareni su dobri rezultati te stvoreni uvjeti za potpisivanje Povelje o suradnji i partnerstvu između Regionalnog infocentra za mlade iz Rijeke te ekološke udruge „Bužimski izvori“ iz Bužima. Predstavljamo vam plan rada za 2012.god.

Sa predavanja Regionalnog infocentra za mlade.

1. Istraživanje web vidljivih dionika u radu s mladima i za mlade na području Ličko-senjske županije
2. Izrada virtualnog i statičnog imenika svih dionika (institucija, organizacija, ustanova) po općinama i gradovima Ličko - senjske županije u radu s mladima te tro sektorskog (vlast-gospodarstvo-građanstvo) praćenja i upućivanja razvoja politike za mlade
3. Implementacija digitalne platforme svih dionika na području Istarske županije povezane u regionalnu mrežu infocentara s područja PGŽ, Karlovačke i Ličko-senjske županije
4. Help desk za dionike informiranja na digitalnoj platformi www.info-mladi.info (ovo je trenutni prijedlog naziva zajedničkog web-a)
5. Priprema edukacijskog priručnika o korištenju platforme te edukacija i implementacija na terenu s podjelom pristupnih šifri za vidljivost pojedinih dionika u radu s mladima ili osvrt prema mladima sa svojim programima i ponudom
6. Prezentacija plana za 2013. i uspješnost 2012. na županijskom kolegiju u rujnu 2012.
7. Sastanak predstavnika županija (župan ili predstavnik županije u radu s mladima) u lipnju 2012.
8. razno

POVELJA

o suradnji i partnerstvu

I. Uvod

Ovom Poveljom utvrđuje se suradnja Regionalnog infocentra za mlade iz Rijeke i ekološke udruge "Bužimski izvori" iz Bužima po pitanju osnivanja i djelovanja Županijskog infocentra za mlade Ličko-senske županije (u daljnjem tekstu: Infocentar).

Infocentar i udruga Bužimski izvori suglasni su da je osnivanje Infocentra nužnost za unaprjeđivanje djelovanja mladih i za mlade u društvu.

II. Ciljevi i načela djelovanja

Infocentar osniva se radi sljedećih ciljeva i djelovat će sukladno sljedećim načelima:

1. Infocentar otvoren je za sve mlade ljude bez izuzetka.
2. Infocentar teži garanciju jednakosti u pristupu informacijama za sve mlade ljude, bez obzira na njihovu situaciju, podrijetlo, spol, religiju ili socijalni status. Posebna pozornost posvećuje se marginaliziranim grupama i mladima s posebnim potrebama.
3. Infocentar i njegovi servisi trebaju biti lako dostupni, bez zakazivanja. Trebaju biti privlačni mladim ljudima, s prijateljskom atmosferom. Radno vrijeme treba biti u skladu s potrebama mladih ljudi.
4. Dostupne informacije trebaju se zasnivati na zahtjevima mladih ljudi i potrebama koje oni izražavaju. Trebaju pokrivati sve teme koje mogu interesirati mlade ljude i trebaju se razvijati kako bi mogle pokriti i nove teme.
5. Svaki korisnik se poštuje kao pojedinac i odgovor na svako pitanje trebao bi biti personaliziran. Ovo se čini na način koji osnažuje korisnike, promovira prakticiranje njihove autonomije i razvija njihovu mogućnost analiziranja i korištenja informacija.
6. Usluge informiranja mladih su besplatne.
7. Informacije se daju tako da se poštuje i privatnost korisnika i njihovo pravo ne otkrivanja svog identiteta.
8. Informacije, profesionalno, pruža osoblje obučeno za ovu svrhu.
9. Ponuđene informacije su potpune, aktualne, točne, praktične i prilagođene korisniku.
10. Treba uložiti trud da se osigura objektivnost pruženih informacija kroz pluralizam i provjeru korištenih izvora.
11. Ponuđene informacije trebaju biti neovisne od bilo kakvog religijskog, političkog, ideološkog ili komercijalnog interesa.

12. Infocentar i njegovi servisi teže obuhvaćanju najvećega mogućeg broja mladih ljudi, na načine učinkovite i primjerene raznim grupama i potrebama i trebaju biti kreativni i inovativni u svome izboru strategija, metoda i sredstava.
13. Mladi ljudi trebaju imati mogućnost da sudjeluju, na prikladan način, u raznim fazama informiranja mladih, na lokalnim, regionalnim, nacionalnim i međunarodnim razinama. Ovo može, između ostaloga, značiti: identifikacija potreba za informacijama, pripremanje i dostavljanje informacija, vođenje i evaluaciju informacijskih usluga i projekata i vršnjačke aktivnosti.
14. Infocentar i njegovi servisi trebaju surađivati s drugim servisima i strukturama za mlade, napose u svojoj regiji, i trebaju se povezivati s medijacijskim i drugim tijelima koja rade s mladim ljudima.
15. Infocentar i njegovi servisi trebaju pomoći mladim ljudima kako bi pristupili informacijama koje osiguravaju moderne informacijske i komunikacijske tehnologije i da razviju svoje sposobnosti za njihovo korištenje.
16. Bilo koji izvor materijalnih sredstava informiranja mladih ne smije ni na koji način djelovati tako da bi sprječavao Infocentar ili servis za mlade da primijeni sve principe ove Povelje.

III. Suradnja potpisnika povelje

Suradnja potpisnika Povelje temelji se na sljedećim osnovama:

- zajednički nastup prema lokalnim upravama i samoupravama, donatorima, sponzorima, institucijama Republike Hrvatske te ostalim čimbenicima od interesa za Infocentar,
- poticanje i podržavanje aktivnosti, projekata i programa koji pridonose razvoju i novim mogućnostima Infocentra,
- uključivanje u izradu strategija i programa za mlade te uvažavanje sugestija i prijedloga,
- iniciranje i formiranje radnih skupina – zajedničkih povjerenstava s ciljem rješavanja specifične problematike mladih s područja Ličko-senjske županije i šire,
- aktivni rad predstavnika potpisnika Povelje te koordinacija zajedničkoga djelovanja.

IV. Zaključne odredbe

Ova Povelja o suradnji i partnerstvu rezultat je dosadašnjega partnerskog odnosa i prijateljske suradnje između potpisnika ove Povelje koji po svojim ovlaštenicima slobodno i dobrovoljno izražavaju svoju volju i spremnost na međusobnu suradnju.

Potpisnici Povelje prihvaćanjem, odnosno, potpisivanjem Povelje, potvrđuju zajedničku želju i spremnost za unapređenje partnerskoga odnosa i suradnje.

Ova Povelja prestaje važiti kada se pisanim putem za to izjasni jedna od strana – potpisnica Povelje.

Regionalni infocentar za mlade
Izvršni direktor, Zoran Stevanović

Ekološka udruga „Bužimski izvori“
Predsjednik, Milan Čaćić

Samostalna narodna knjižnica Gospić

Djelatnici Samostalne narodne knjižnice Gospić

Milan Šarić, prof.

Samostalna narodna knjižnica Gospić započela je s radom 1947. dok je službeno osnovana 1953. godine. Bila je smještena u prizemnici u prostoru 40 m² s početnim fondom od 4.000 svezaka. Do 1978. god. djeluje u sastavu Narodnog sveučilišta "Rade Končar", a 1. listopada 1978. god. ulazi u sastav Centra za kulturu Gospić (zajedno s Muzejom Like, gradskim Kinom i Radio Gospićem). Tada preseljava u novouređeni prostor Doma kulture, značajno popunjava fond i započinje s cjelodnevnom radom za korisnike, organizira brojne kulturne programe i dr. God. 1986. knjižnica je dobila Matičnu službu koja se brine o knjižnicama u Ličko-senjskoj županiji.

Rad knjižnice prekida 1991. rat u kojem je oštećen fond i prostor. Još u ratnim uvjetima, uz pomoć Ministarstva culture, započinje s radom, popunjava fond, u članstvo prima veliki broj branitelja, postiže izvanredne rezultate... Od 1991. do 2000. god. djeluje u sastavu Pučkog otvorenog učilišta Gospić. Samostalna ustanova postaje 1. kolovoza 2000. godine.

Danas Samostalna narodna knjižnica broji više od tisuću članova i ima veći fond od 65. 000 knjižnih jedinica tako svaki korisnik može pronaći i zadovoljiti svoje obrazovne društvene i kulturološke potrebe - od najmlađih do članova treće dobi.

U fondu se u novije vrijeme, pored knjižne građe, formira i mediateka s više od 1500 jedinica audio – vizualne građe što uključuje glazbu različitih žanrova te su zastupljeni svi filmski žanrovi od dokumentarnih do crtanih filmova za naše najmlađe korisnike.

Knjižnica posjeduje bogatu zavičajnu zbirku s djelima većine lokalnih autora kao i neka raritetna djela koja su od povijesnog značenja (povijesna karta Like iz 1846.godine).

Naša knjižnica organizira i promocije, a trenutno se priprema promocija knjige aforizama „Pametniji popušta“ autora Danka Ivšinić.

U fondu knjižnice nalaze se najnovija djela hrvatske i svjetske produkcije koja su predstavljena na ovogodišnjem sajmu knjiga Interliber koji djelatnici naše knjižnice tradicionalno posjećuju.

Početak sljedeće godine namjeravamo pokrenuti radionice i aktivnosti za najmlađe, a s ulaskom u novi prostor potrudit ćemo se da ponuda naše knjižnice ne ostane samo za najmlađe nego da zadovoljimo potrebe svih građana i da bude istinska matična knjižnica Ličko – senjske županije.

Naime, sljedeće godine očekuje se početak izgradnje nove gradske knjižnice koja bi bila smještena u prostorima KIC-a a koju bi financiralo Ministarstvo kulture uz potporu osnivača Grada Gospića.

Samostalna narodna knjižnica Gospić

Ulica dr. Franje Tuđmana 5

tel. 053/575056

fax. 053/573978

e-mail: knjiznica.gospic@gs.t-com.hr

Fond knjižnice iznosi 66.330 svezaka knjiga

Knjižnica broji 10 zaposlenih:

Milan Šarić – ravnatelj

Ivana Nikšić Šulentić – voditeljica Županijske matične službe LSŽ

Nikolina Radošević – računovođa

Danica Subašić – knjižničar

Zdenka Orešković – knjižničar

Marija Vrhovec- pomoćni knjižničar

Ana Šerić- pomoćni knjižničar

Hasnija Ostović-pomoćni knjižničar

Ivona Pavlić-spremačica, dostavljačica

Dnevni tisak:

Jutarnji list, Večernji list, Novi list, Vjesnik, 24 sata, Sportske novosti

Tjedni tisak:

Teen, ok, Vita, Story, Glorija, Globus, Nacional, Lisa, Ljepota i zdravlje, Vrt, Meridijan, Umirovljenički list, Frizbi, Prvi izbor, Ekološki glasnik, Gospodarski list, PC chip, Književna smotra, Agro-hit, Vidi-to, Hausbau, Unna tera, Geo info, National geographic, Glasnik mira, Husar, Radost, Glas nsk

Građanima je svakodnevno omogućeno besplatno korištenje Internet kioska i Euro info police.

Knjižnica organizira kulturno-animacijske aktivnosti za odrasle i za djecu.

Dane Šimić - najjači na svijetu

NEWYORK - Svjetske igre policajaca i vatrogasaca

Dane Šimić sa takmičenja u New Yorku

Đurđica Butković

Vijest da je član Uprave naše Udruge Dane Šimić osvojio zlatnu medalju u hrvanju (superteška kategorija, grčko – rimski stil) na Svjetskim igrama policajaca i vatrogasaca u rujnu ove godine u New Yorku u žestokoj konkurenciji, proširila se brzo među našim članovima. Dane Šimić nastupio je jedini iz Hrvatske kao vatrogasac dok su svi ostali bili policajci iz Dubrovnika, Splita, Zadra, Zagreba, Lučkog, Vukovara, Siska, zapravo, iz cijele Hrvatske. Konkurencija je bila velika što govori i podatak o osamnaest tisuća natjecatelja iz cijelog svijeta. Naši natjecatelji stigli su u New York u vrijeme kada je grad bio pogođen uraganom „Irene“ te su odmah ponudili pomoć, jedini od ukupno 86 nacija ponudili su pomoć gradonačelniku New Yorka, na čemu im je srdačno zahvalio. Bilo je velikih poplava, porušenih kuća, cesta, velika materijalna šteta. Kako je uragan „Irene“ poremetio planove organizatora,

neka natjecanja su održavana i noću.

Na Svjetskim igrama policajaca i vatrogasaca u hrvatskom turniru u slobodnom stilu nastupilo je 600 natjecatelja, a na grčko – rimskom oko 500. Natjecanje je održano po pravilima FIL-a, a naš Dane natjecao se u super – teškoj kategoriji (97 – 130 kg). Imao je šest nastupa i u svim pobijedio (jednog Egipćana, dvojicu Rusa i Amerikanca). U polufinalu pobijedio je Rusa te ga tuširao. Hrvatski natjecatelji su na ovim igrama bili vrlo uspješni. Boje naše zastave branilo je 23 natjecatelja, a osvojili su deset zlata, tri srebra i tri bronce. Zlatne medalje osvojene su u hrvanju, boksu, bacanju koplja, u gađanju pištoljem pojedinačno i ekipno, dizanju utega te judu i svrstali su se među najuspješnije reprezentacije na ovim igrama. Dane ponosno ističe kako mu je drago da je predstavljao vatrogasce svog sela Pazarišta iz kojeg potječe. Još jednom, u ime udruge „Bužimski izvori“ te svoje osobno upućujemo našem Dani iskrene čestitke i želimo mu još puno osvojenih zlatnih medalja.

Gospićki biciklisti u Bužimu

Pere Frković (Bulinić) i Ante Zdunić (Capi)

Zahvaljujući Turističkoj zajednici Grada Gospića Bužim je uvršten u kartu biciklističkih staza Grada Gospića, Staza velikana II (Gospić-Smiljan-Bužim-Kalinovača-Aleksinica-Klanac-Veliki Žitnik-Gospić, dužina staze 41km). Kroz Bužim prolaze kako grupe biciklista, tako i pojedinci ne samo iz Gospića nego iz raznih krajeva Hrvatske te inozemstva.

MLADI BUŽIMA – „BUŽIMSKI VUKOVI“

Bužimska djeca u kući „Bužimski vukovi“

Milan Ćaćić

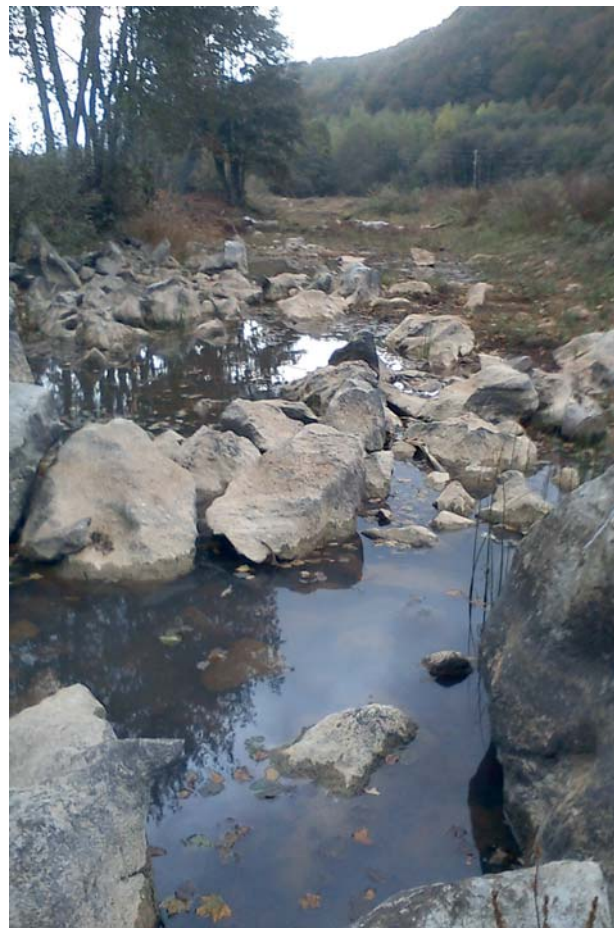

Na duplerici našeg novog izdanja vidimo učitelja Ivu Asića sa svojim učenicima ispred Bužimske škole 1948. godine. Veliki je broj učenika bio u Bužimskoj školi u to vrijeme. Danas škola nema đaka a devet učenika pohađaju nastavu u Gospiću. Nova su vremena internet, drugi načini razmišljanja... Ipak, ta mala skupina učenika organizirala se i pokazala da i oni znaju i mogu biti prave gazde u svojoj kući.

Na putu od Mosta Tisnog starom šumskom cestom prema zaboravljenom Krču, nalazi se napu-

štena lovačka kućica. Bužimski školarci su se brzo dogovorili. Sami su uredili okoliš, očistili prostoriju, postavili nov pod, staru peć, stolice, stolove... I eto prostora za „Bužimske vukove“. Tako su, naime, nazvali svoju družinu, vrlo uvjerljivo i primjereno Bužimu i Velebitu u kojem se nalazi. Članovi tog malog tima Luka Došen i Mate Uzelac (Runja) u svojoj kućici slavili su rođendane. Zgodna je to prilika i za niz drugih druženja u čemu im mi kao Udruga možemo pomoći. O kućici najviše brinu Kata Došen sa svojom braćom i sestrama (Luka, Martin i Tea) koji u samoj blizini i žive. U toj simpatičnoj ekipi još su: Mile, Ivan, Mario, Mate, Grgo, te dvije Nikoline. Mladi Bužimski vukovi prate rado i događanja u Bužimu, sudjeluju u akcijama, a mi ćemo isto tako pratiti i njihove aktivnosti.

Potok Bužimnica

Milan Ćaćić

Godina 2011. pamtit će se kao vrlo sušna, tako da je potok Bužimnica velikim dijelom svog korita presušio. Izvori koji ga napajaju još uvijek rade (Vrbas, Bradinac, Most tisni...) iako s vrlo malim dotokom vode. Fotografije potoka Bužimnica snimljene su 19.10. 2011.god. Uočavamo na donjoj fotografiji isušeno korito s vodom koja

se zadržala samo između stijena. Samo stotinjak metara uzvodno ipak nešto drukčija slika. Voda je zadržana zahvaljujući bentovima (malim branama). Taj dio potoka očišćen je akcijom mještana te uz pomoć Hrvatskih voda V.G.I. Lika. Konačni cilj je da se na više mjesta duž potoka Bužimnice izrade takvi bentovi, a obala mora biti pripremljena za košenje trave. Na mjestima gdje je visoko raslinje sačuvat će se veće drveće, pa ćemo dobiti lijepe šetnice uz Bužimnicu ... bitka za vodu uistinu se rasplamsala.

Kuna lasica

Milan Čačić

Lasica (*Mustela nivalis*) iz porodice je kuna (*Mustellidae*) vrlo je mala, svega 20 cm crvenkasto smeđeg krzna koje zimi postaje bjelkasto. Živi u šumama i livadama uz naselja a ima svoja duplja ili podzemne šupljine. Hrani se manjim glodavcima i ptičjim jajima, aktivna je noću. Tvor smeđi spada u zvijeri porodice kuna (*Mustela putorius*). Veći je

od lasice te doseže i preko 50 cm, ima skupocjeno krzno, a iz smrdljive žlijezde blizu crijevnog otvora izbacuje izlučinu kojom tjera napadače, lovi miševe i perad. U prošlom broju pisali smo o puhu koji živi duboko u šumi, ali isto tako uz naselja i u potkrovljima kuća. Isto tako je i s kunama, lasicama, tvorovima, uvijek se kreću oko seoskih kuća. S obzirom da spadaju u porodicu zvijeri iza sebe ostavljaju uistinu krvavi trag. Ljudi su preko noći ostajali bez peradi (tvor zna uništiti sve kokoši i perad i to noću dok spavaju). Ipak su kune bile vrlo cijenjene

Obitelj Knego Andro, Pero i Antun iz Komolca – Dubrovnik,

fotografija iz 80-tih godina prošlog stoljeća

i to zbog izvanrednog krzna. Lovili su ih, uglavnom, zimi kada je krzno najbolje kvalitete. Vješti lovci koji su često po dubokom snijegu, koristeći krpље, išli u šumu, postavljali bi posebne stupice na dupljima pri lovu. Krzno nije smjelo biti oštećeno jer se nije moglo prodati. Iz pričanja starijih osoba, najbolji lovci na kune u Bužimu bili su Ivan Miškulin (Lasan) (nadimak dobio kao vješt lovac na lasice), Stipe Stipac (Stipe Gluvi), Ive Čačić (Iveta) i Jerko Čačić (Miškulin). Ive Čačić (Iveta) rođen je sredinom 19. st. Jednom je skoro stradao loveći lasice. Zatekla ga je snažna snježna mećava pa su se zameli tragovi i nije se znao vratiti. Pala je noć, izvedrilo se, bilo je vrlo hladno. Kako preživjeti hladnu noć duboko u Velebitu?! Iveta se na sreću dosjetio sjeći stabla kako bi ostao zagrijan i tako cijelu noć, do jutra, kada su ga mještani našli. Stariji mještani Bužima sjećaju se da se za dva krzna od kune mogla dobiti krava, a tako je bilo i u drugim krajevima.

Obitelj Knego Andro, Pero i Antun iz Komolca – Dubrovnik, fotografija iz 80-tih godina prošlog stoljeća

Lov na kune u okolini Dubrovnika bio je vrlo popularan ali i od koristi za lovce. Rodom iz Rijeke Dubrovačke i Komolca sada već preminuli lovci bili su Pero Knego, Mato Božanja, Ivo Bečić i Niko Pavlović.

Najpoznatiji je bio Antun Biolić s Osojnika. O starim lovcima i o lovu na kune u tom kraju pričao nam je Antun Knego koji je i sam lovio kune, a danas živi u Komolcu kraj Dubrovnika. Kune su lovili, uglavnom tako da su ih tjeroali iz skloništa ispod kamenja i to „ognjem“, sumporom i štapovima. Ošamućena kuna morala je izaći van pa su je tada ulovili. Ode-ranu kunu stavljali su na kalup tako da je dlaka bila unutra, a koža prema van, nakon dva dana sušili bi kožu okretanjem obrnuto. Poslije toga krzno i koža se neko vrijeme sušila pored ognjišta gdje se meso sušilo, s tim da se ostavljala na pod gdje je bilo manje dima. Krajem trećeg mjeseca trgovci kunama dolazili bi po krzno. Antun Knego spominje da se za kunu prve kategorije moglo dobiti vola, a on i njegov otac Pero ulovili su jedne godine 17 kuna. Iz Dubrovnika „navratili“ smo do Pregrade u Zagorju. Iznad tog mjesta je prekrasno brdo koje se zove Kuna Gora, a spominje se prvi put kao i mjesto Pregrada (1335. godine). Na poluotoku Pelješcu nalazi se i mjesto Kuna Pelješka.

U srednjem vijeku krzno od kune koristilo se kao novčano sredstvo. Porez koji se njome plaćao zvao se kunovina ili marturina. Lik kune pojavio se na hrvatskom novcu u XIII. stoljeću.

Bužimsko sunce, voda i zemlja

Vrganj

Smrčak

Lisičarka

Smrčak je jedna od najcjenjenijih gljiva na svijetu. Raste u proljeće u travnju i svibnju u blizini vode. U ovom kraju raste samo u Bužimu.

Ivan Golac, prof.

Moja zadnja izložba pod nazivom „Sunce, voda i zemlja“ govori o ljepoti netaknute prirode, o kamenu i drvetu, o polju i rijeci, o svjetlu i sjeni. Inspiracija za moje ekspresivne pejzaže proizlazi iz mog divljenja prema savršenstvu, uglavnom čovjeku nedostižnom, ali i o momentu kad čovjek uspijeva na trenutak osjetiti strast fantastične ljubavi. Da bi čovjek u potpunosti doživio i prirodu, mora u svom životu pružiti ruku ljepoti, tad i on postaje dio nje.

I sâm sam često odlazio k njoj, tražeći mjesta gdje me ista ta priroda oduševljava svojom raskoši. Često puta su to guste šume, kamene litice, nabujali potoci, rijeke, cvjetne livade. Od mnogih mjesta u Lici koje sam posjetio, selo Bužim i njegov pejzaž ostavili su na mene uznemirujući osjećaj ljepote. Ulazeći u to selo, u kom se na polju igraju zelena i žuta s akcentima crvene i plave boje, gdje bukva i hrast plešu po planini, dodirnuo sam toplinu zemlje, mokro korijenje u potocima, plod žita i snagu kamena. Osjetio sam i prelijep mirise koje stvara bilje, kog selo Bužim zaista ima mnogo. Šetajući bužimskim travnjacima uočavaju se mnogobrojne

vrste bilja kojih ima po cijeloj Lici ali i mnoge koje se rijetko mogu vidjeti. Travnjaci su biljne zajednice zeljastih vrsta a u njima prevladavaju predstavnici trava. Koristimo ih za pašnjake i livade košanice za dobivanje sijena. Spomenuti ću samo neke: plava livadarka, obična livadarka, mačji repak, tanka smilica, tvrdača, visoki ječam, pahuljasta medunika, obični ljulj, djetelina. Među svim tim biljkama postoje i one koje ljude privlače svojom ljepotom ali i ljekovitošću. U Bužimu tog bilja ima na pretek. Spomenuo bih samo neke od davnina, za liječenje ljudi: stolisnik, najuniverzalnija biljka koja u sebi sadrži ljekovite tvari za sve tegobe i pomaže ozdravljenje od raznih bolesti. Koprivu smatraju najljekovitijom biljkom svijeta; Gospina trava prekrasnih zlatno žutih cvjetova koje ljudi od davnina koriste za pripremu čaja i ulja. Stara narodna vjerovanja povezuju mirisni krvavo crveni sok Gospine trave s krvlju, ranama Isusa Krista. Ulje od Gospine trave je zaista najbolje za rane, priječi upale i liječi. Majčina dušica – timisan dolazi od grčke riječi THYMOS što znači hrabrost, snaga što ukazuje na stimulizirajuće djelovanje biljke. Matičnjak melisa naziva se često limunčica zbog svog karakterističnog mirisa. Njegovi bijeli cvjetovi što mirišu na limun oblijeću pčele radilice zbog obilja nektara koje nudi. Rastu po bužimskim poljima i maslačak, neven, rosopas,

Učitelj Ivo Asić sa svojim učenicima ispred škole u Bužimu 1949. godine

ljubičica, jaglac, ivanjsko cvijeće, bokvica, preslica i mnoge druge ljekovite biljke. Bužim je okružen prelijepom šumom, eko tvornicom, koja obiluje isto tako bogatstvom mirisa i okusa. Bukva, hrast, javor, grab, jasen, breza, vrba pa malo na višim predjelima smreka, crni bor, bijeli bor. Fantastični okusi gljiva koje rastu u šumi podno Velebita mame svojom posebnosti jer bužimska lisičarka ili vrganj

imaju poseban okus. Rastu tu odmah iznad kuća i crna truba, zlatna truba, velika i mala gnojištarka, po polju se igraju pečurke, sunčanice, puhare a uz potok u rano proljeće raste i ljepotan, smrčak jedna od najcjenjenijih gljiva svijeta. Kako je u mojim slikama čest motiv voda, moram je spomenuti jer je u Bužimu ona posebno pitka. Potok Bužimnica hrani zemlju, sunce je grije, a zemlja opet iznova rađa.

Potok Bužimnica zimi, foto: Marin Smolčić

Mirjana Marković - Riznar

Perunika – Iris - Croatica

Milan Ćaćić

Mirjana Marković- Riznar, rođena je 1951. god. u Velikoj Gorici kraj Zagreba. Otac Petar (Pero) rođen je u Pazarištima (kraj Gospića) pa je cijela obitelj uvijek rado dolazila u Liku. Lika je bila vječita inspiracija i za slikarske radove bilo kroz ličke pejzaže, ali iso tako i cvijeće kao omiljenu temu. Mirjana je sa suprugom Vladom te bratom Marijanom bila često i u Bužimu a želja im je da konačno na svojoj djedovini sagrade i kuću. Mirjana Marković- Riznar upisala se 1969. g. na Pedagošku akademiju gdje su joj mentori Mladen Veža i Vilko Gliha. U međuvremenu je diplomirala na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. God. 1992. upisala je autorsku slikarsku školu „Agora“ gdje je diplomirala kod prof. Dina Trnovca. Član je HDLU a imala je 32 samostalne izložbe u Hrvatskoj i inozemstvu. Sudionica je niza likovnih kolonija humanitarnog karaktera. Izlagala je širom svijeta: Australija, Puerto Rico, Švicarska, Njemačka, Bugarska... Djela joj se nalaze u Vijeću

Europe u Strazburu. Najdraže tehnike su joj ulja na platnu te akvareli, a posvetila se posebno cvijeću. O tome piše i poznati likovni kritičar prof. Stanko Špoljarić. "Cvjetni motivi bili su godinama zaštitni znak slikarstva Mirjane Marković- Riznar. Od primjera akvarelne prozračnosti do zgusnutog ulja provedenom kromatskom suptilnošću motiva i prostora koje ga okružuje. Posebno je prihvatljiv njezin ciklus s motivom perunika kojim je floearni ponos Hrvatske uzdigla na pijedestal.

Mirjana Marković – Riznar (druga sa desno) sa jedne od svojih izložbi

Uređenje škole i centra mjesta

U vrijeme izvođenja radova na školi

Đurđica Butković.

Tijekom godine udruga „Bužimski izvori“, u suradnji sa župom Sv. Terezije Avilske i s Mjesnim odborom, organizirala je niz ekoloških akcija ali i druženja s ciljem ljepšeg i ugodnijeg života u Bužimu.

U organizaciji predsjednika ekološke udruge „Bužimski izvori“, Milana Čaćića i voditelja Hrvatskih voda VGI Lika, Mladena Vodičke, nastavljeno je čišćenje i sanacija korita potoka Bužimnica. Uređenje župnog stana i škole zahtijevan je posao, ne samo financijski nego i organizacijski. Radovi dobro napreduju a realizacija je bila moguća samo s dobrom suradnjom udruge Bužimski izvori, Mjesnog odbora Bužim, Župe Sv. Terezije Avilske i Grada Gospića. Posebno ističemo donacije poduzeća i obrtnika te rad mještana Bužima koji je neizmjeran. Bez doprinosa mještana u nizu akcija danas ne bismo

imali od urušavanja spašen župni stan, niti školu. Za primjer navodimo da je samo čišćenje otpada šute i materijala iz župnog stana procijenjeno na cca 60.000,00 kn (12 kamiona po 10 kubika). Bužimci su to učinili sami i tako pomogli da se značajno umanje troškovi uređenja župnog stana. Isti je primjer i sa školom: skidanje starih podova, stare žbuke, iznošenje šute i smeća, nasipanje pijeska, postavljanje mreža, betoniranje poda, postavljanje broskog poda, razvod struje, bojanje stolarije... Sve su to sa svojim rukama učinili mještani. Navodimo uz to i donacije i rad tvrtki i poduzetnika s područja Ličko-senjske županije, Zagreba. Posebno naglašavamo doprinos Grada Gospića. Nakon svega učinjenog nastavak radova bit će nam lakši, a nastojat ćemo kroz natječaje dobiti određena sredstva od Ministarstva, velikih poduzeća ali i kroz fondove i projekte Europske unije. Ispred ekološke udruge „Bužimski izvori“ zahvaljujemo svima koji su svojim radom, doprinosom, priložima pomogli u našem radu. Posebno zahvaljujem predsjedniku MO Bužim Vladimiru Uzelcu na dobroj suradnji..

Na uređenju škole radili su sljedeće Bužimke i Bužimci:

Stipe Uzelac-Kostrun	Jure Došen –Lukeza	Milan Čačić-Marinkin
Vlado Uzelac-Biškup	Marko Uzelac-Pacina	Jurica Uzelac-Vorić
Đurđica Butković	Mate Uzelac-Kostrun	Ivica Pezelj-Žile
Marko Pavičić-Markiša	Luka Pavičić-Lukijan	Ivica Biljanić-Braja
Ivica Prpić-Bartol	Jurica Pavičić-Kajin	Nikola Uzelac-Kostrun
Ivan Čačić-Brko	Ivica Čačić-Ića	Ivica Uzelac-Runja
Pajo Uzelac-Grgin	Jerko Čačić-Draganov	Marijan Devčić-Pajin
Ivica Devčić-Lajsi	Pajo Čačić-Pajina	Martin Šarić-Đeđan
Drago Prpić-Kisan	Jure Stipac	Joso Serdar-Nikin
Ivica Tomljenović-Brigada	Mate Čačić-Šimišin	
Tomislav Matić - Toko	Milan Pavičić-Kajin	

Donatori koji su nam bilo materijalno bilo financijski pomogli su:

Grad Gospić
Darko Dasović-Dasović d.o.o - Brinje
Joso Mraović-Bigrom d.o.o –Gospić
Josip Miškulin-E-Lika d.o.o-Gospić
Milan Orešković-Gliša d.o.o-Kvarte
Jure i Tona Novačić-Gospić
Draženko Samaržija-Tomi d.o.o-Krasno
Goran Tomljenović-Lika ceste-Gospić
Jurica Miškulin-Lav Miškulin-Gospić
Mile Uremović-Faza d.o.o-Gospić
Ivica Šarić, Siga d.o.o. Zagreb
Stjepan Zagorec, Pro – sole Velika Gorica
Dane Šimić, hotel "Ana"
Marko Sokolić, restoran "Maki"
Jure Mataija, restoran "Prašina"
Ivica Devčić-Poljo Lika - Gospić
Drago Stipac

Turistički proizvod

Milan Čačić

Učitelj Ivan Asić sa svojim člankom, „Moji dojmovi i sjećanja na Bužim“, objavljenim u našem 3. broju lijepo je opisao svoje dojmove o kraju u kome je davno živio i radio. Ističe kako je posebno interesantno nakon toliko vremena sjetiti se nekih detalja koje citira: „... Bužimci su bili najpoznatiji po proizvodnji drvenog ugljena koji su palili ‘kopama’ i prodavali elektrocentrali, krojačima za glačala i domaćinstvima u Gospiću. Zapazio sam da od poljoprivrednih kultura najbolje uspijevaju pšenica i krumpir. Uvjerio sam se da je istina što mi je prije kazao jedan gospićki agronom kako je po kvaliteti uroda bužimski krumpir drugi na ljestvici u Europi.“ Asić dalje navodi:

„Selo bez buke i prometa najpogodnije je za odmor, ljetnikovac i sanatorije.“ U nizu drugih izvoda prepoznajemo i današnje vješte ruke mještana koji još uvijek proizvode kvalitetan drveni ugljen, vrhunski krumpir mada je ostalo malo majstora koji su bili vješti u obradi drveta (alati i namještaj...). Ako dođete u Bužim probajte bužimski sir. U vrijeme kad je prof. Ivo Asić bio u Bužimu (40-e godine prošlog stoljeća) svaka obitelj proizvodila je sir i to ne samo škripavac nego polusuhi, suhi ali i dimljeni. Danas samo par obitelji to radi, ali se otvara prva prava obiteljska sirana. Toliko interesantnih poslova, starih zanata i proizvoda... a svi oni morali bi biti dio jednog novog proizvoda za ovaj kraj a to je turistički proizvod koji bi morao predstavljati ne samo Bužim nego i Smiljan, Klanac, Pazarište... Taj novi proizvod moguće je plasirati samo dobrom suradnjom mještana i lokalne samouprave. Upravo zbog toga pokrenuli smo jaču suradnju s okolnim mjesnim odborima kako bismo uskladili zajednič-

ke interese. Što se Bužima tiče, ono što se može ponuditi u mogućoj turističkoj ponudi navodim sljedeće:

- otvoren turistički obrt u Dubokolju sa smještajnim kapacitetima (Zoran Popović)
- uskoro će proraditi obiteljska sirana (Ivan Čačić)
- tradicijski obrt proizvodnje drvenog ugljena rade dvije obitelji
- etno zbirka na kbr. 120 u Bužimu pri završetku je, treba postaviti slamnati krov (Milan Čačić)
- etno zbirka u zaseoku Uzelci uz izmjenu krova može biti u funkciji (Mile Borovac)
- pri završetku je objekt sa smještajnim kapacitetima u centru Bužima (Vladimir Uzelac)
- pri završetku je objekt sa smještajnim kapacitetima u centru Bužima (Josip Miškulin)
- projekt muzejsko – galerijskog prostora s konom u centru Bužima je gotov (Milan Čačić). U sklopu Muzeja želimo postaviti spomen-obilježje posljednjem hrvatskom banu Tomislavu Tomljenoviću. Nastavljamo suradnju s povjesničarima vezano za bana Josipa Jelačića te njegovo moguće podrijetlo iz Bužima
- nastavlja se uređenje šetnice uz potok, s planom da se urede dva stara mlina
- s poduzećem Usluga iz Gospića razgovarano je o postavljanju mosta ispred spilje Vrbas, kako bi turisti mogli razgledati ulaz u spilju
- s planinarima iz Gospića dogovoreno je trasiranje planinarskih staza prema Jadovnom, Plovaniji, Kalinovači i Vaganju
- zahvaljujući Turističkoj zajednici Grada Gospića Bužim ima i biciklističku stazu
- želimo promovirati kao moguću turističku ponudu i vožnju zaprežnim kolima od Memorijalnog centra Nikola Tesla preko Vaganca do Bužima
- uz bicikliste i planinare imamo veliki interes za prihvrat speleologa i lovaca

- svoju viziju razvoja turističke ponude u Bužimu napisao sam u kratkom elaboratu „Valorizacija Bužima i okolice kao turističke destinacije“
- na inicijativu vlč. Nikole Turkalja na brdu Kalvarija u centru Bužima ide se na uređenje Križnog puta
- na proslavama sv. Vida i sv. Terezije Avilske okuplja se puno gostiju iz raznih sfera društvenog života iz cijele Hrvatske ali i dijaspore.
- potpisali smo Sporazum o suradnji s Regionalnim infocentrom za mlade Rijeka, a u školi Bužim održavat će se niz predavanja, između ostalog, o etnologiji, speleologiji, Velebitu, mogućnostima za mladu generaciju
- pokrenuta je suradnja s Mjesnim odborima iz okolnih mjesta radi zajedničkih razvojnih i turističkih projekata u našem kraju
- snimljen je dokumentarni film o spilji Vrbas, a u planu je još jedan film o Bužimu
- na brdu Gradina od starog grada Bužima ostala je vrlo dobro sačuvana šterna pa ćemo u suradnji s Ministarstvom kulture o istoj brinuti

To bi trebali biti osnovni argumenti o kojima se može i treba raspravljati, dorađivati ih, i realizirati. U konačnici rezultat će biti novi proizvod i to turistički proizvod u funkciji ne samo mještana susjednih mjesta nego i grada Gospića, Turističke zajednice grada Gospića i Ličko-senjske županije.

Tradicijsko ognjište

Vratnik (Sjeverni Velebit) – Stipe Lopac

Stipe Lopac u društvu tajnice udruge Bužimski izvori

Milan Ćaćić

Mještani srednjevelebitskih naselja oko Gospića (Smiljan, Pazarišta, Trnovac, Bužim ...) putovali su često prema jugu (Benkovac, Drniš ...) ali i prema sjevernom Velebitu, Senju i Rijeci (Fiumi) radi trgovine ili putovanja brodom (vaporom) tj. parobrodom u Ameriku. Na putu prema Senju i Rijeci morali su proći Otočac, Brinje ali i poznati sjevernovelebitski prijevoj Vratnik. S ličke strane prije samog vrha nalazi se istoimeno mjesto Vratnik na oko 700 metara nadmorske visine. Jaki vjetrovi, senjska bura ... šume ali i krš ... svega petnaestak kilometara do Senja i isto toliko do Brinja. Mjesto Vratnik danas je skoro napušteno a u mjesnoj školi koja još radi ima svega 5 đaka. God. 1965. bilo ih je oko 350 kada je školu pohađao i naš sugovornik Stipe Lopac. Rođen u Vratniku kao i njegovi roditelji, Stipe Lopac već 25 godina uspješno vodi svoje transportno poduzeće u Zagrebu, a otvorio je i zalogajnicu „Vila Velebita“ u Zagrebačkoj Dubravi gdje su česti gosti mnogo-

Spomenik hrvatskim braniteljima na groblju u Vratniku.

brojni Ličani koji žive u Zagrebu, ali gdje se isto tako rado ispija i „Velebitsko pivo“ iz Pazarišta kraj Gospića. Gospodin Lopac redovito posjećuje Vratnik gdje je obnovio staru kuću. Rado je donirao obnovu crkve u rodnom mjestu, a pomagao je i u izgradnji Crkve hrvatskih mučenika na Udbini. Svojim sredstvima podigao je Spomenik hrvatskim braniteljima na groblju u Vratniku. Interesantni sugovornici uvijek se sjete nekih detalja iz života svog kraja pa tako Stipe Lopac spominje snažnu buru na Velebitu ali i izreku: „Čuvaj se senjske bure i vratničke cure“. Dvadesetih godina 20 st. u Vratniku je bila i pilana u vlasništvu obitelji Marijanović. Danas pilane nema. S ličke strane prema Senju vozila su redovito zaprežna kola s volovima ili konjima vozeći zelje, krumpir, drva... Nakon stočnog sajma u Otočcu, kretali su prema Senju „trajbari“ a zvali su ih „đelep“ tjerajući kupljenu stoku cestom preko Vratnika i Senjske Drage u Senj u klaonicu. Jedan od poznatijih trajbara bio je Marko Pavelić (Ninac). Stipu Lopca pozvali smo da bude naš gost u Bužimu što je i prihvatio a mi ćemo rado navratiti i u njegov Vratnik kako bi se svi skupa prisjetili starih puteva naših djedova.

Tomislav Tomljenović, Hrvatski ban

Dr. sc. Željko Holjevac, prof. Ivan Brnić

Tomislav Tomljenović (Bužim, 16. IX. 1877. – Zagreb, 28. II. 1945.), bio je cijenjeni odvjetnik, političar, ban i industrijalac, sin lugara koji je kratko službovao u Ličkim Ričicama, gdje je proveo, kako sam spominje, dio djetinjstva. Otac Ivan i majka Marija rođena Miškulin rodom su iz Bužima. U Hrvatskom leksikonu, autor natuknice o Tomislavu Tomljenoviću, spominje da je zondje i rođen. (Iz Tomljenovićevog teksta u Jutarnjem listu vidljivo je da je rođen u Bužimu, gdje je proveo veći dio mladosti.¹) Školu je polazio u Smiljanu. Vjerojatno je samo kratko bio u Ričicama. Njegov otac hranio je ukupno dvanaestero djece, stoga je mogao školovati samo jedno dijete i to Tomislavova starijeg brata Jurja koji je bio kasnije poznati profesor. Tako je bistrom Tomislavu otac namijenio zanimanje lugara, ali odvažni dječak imao je drukčije namjere. Naposljetku je otišao od kuće i uspio se školovati vlastitim radom. Gimnaziju i pravni fakultet završio je u Zagrebu. Po završetku prava zaposlio se kao vježbenik u odvjetničkom uredu Vladimira Mažuranića. Godine 1905. oženio je djevojku iz visokog staleža, Vilhelminu Domac, kćerku glasovitog farmaceuta Julija Domca².

Tomislav Tomljenović i njegova žena Vilhelma Tomljenović rođ. Domac.

¹ U tekstu o ličkim bunama piše: A tada nastadoše progoni, napose svih Tomljenovića. Oni utekoše u dulibu Tomljenovića kod Crnog Dabra koja je i sad opisana na karti. Odatle se početkom XIX. stoljeća moj djed Jakov i okučio u Bužimu, otkud sam ja prvi od roda moga išao kao dobrovoljac u pučku školu, derući opančice preko brdovitih kosa 8 km do Smiljana dok je moj brat Juraj, kasnije profesor bio samouk. Dr. Tomislav Tomljenović, „Oklo ličkih buna pred 200 godina“, Jutarnji list, 12. travnja 1941., br. 10495/1941. 24.

² Leila Mehunić, „Ivana Tomljenović-Meller- Zagrebčanka u Bauhausu“, Muzej grada Zagreba, Zagreb, 2010., 14.

Tomislav Tomljenović i njegova žena Vilhelma Tomljenović rođ. Domac.

Radio je kao odvjetnik u raznim mjestima. Godine 1906. otvorio je odvjetnički ured u Hrvatskoj Kostajnici gdje je postao i javni bilježnik. S Vilhelmom je imao ukupno petero djece i to četiri kćeri (Ivana, Draga, Mirjana i Nada) te jednog sina Juraja. Njegova je unuka poznata političarka dr. Ljerka Mintas-Hodak. Zasigurno najzanimljiviji član obitelji Tomljenović bila je Tomislavova kćer Ivana Tomljenović Meller poznata sportašica, svjetska putnica, umjetnica i fotomodel. Pripadao je pokretu narodne omladine, pristaša Hrvatsko-srpske koalicije. God. 1917. bio je odvjetnik u Zagrebu a zatim je imenovan Velikim županom u Gospiću (1918.-1919.), podbanom 1919., banom 1920. i ponovno 1921. god., do ukidanja banskog položaja. Bio je također i zastupnik u Ustavotvornoj skupštini u kojoj je obnašao funkciju dopredsjednika Ustavnog odbora, da bi naposljetku bio ponovno izabran 1923. godine kao zastupnik Modruško-riječke županije. Krajem veljače 1921.

odrekao se zastupničkog mandata i imenovan je ponovno banom. Posljednji hrvatski ban dr. Tomislav Tomljenović odstupio je sa svoje funkcije bana 3. srpnja 1921. Među političarima stekao je glas kao konvertit. Prišao je tzv. Demokratskoj stranci, ali ju je s vremenom napustio uvidjevši nepravedan položaj Hrvata u novoj Kraljevini. Kao izniman intelektualac pisao je nacрте o promjenama uređenja, a 1930-ih i o pravednijim korekcijama tadašnjih banovinskih granica. Posebno se protivio Vidovdanskom ustavu koji je nastojao centralizirati državu. Taj je Ustav bio i razlog njegova odstupa s banske časti, budući da je Ustav predvidio ukidanje funkcije bana i podjelu jugoslavenske monarhije na 33 oblasti, poslije čega su Hrvatska i Slavonija podijeljene na četiri, a Dalmacija na dvije oblasti. Na Radićev poziv prešao je s grupom demokrata 1925. u HSS, ali se nakon Radićeve smrti, kao posljedice atentata u Narodnoj skupštini u Beogradu 1928., povukao iz političkog života. Ipak

Djeca bana Tomislava Tomljenovića i njegove supruge Vilhelme rođ. Domac (s lijeva na desno: Juraj, Draga, Ivana, Mirjana i Nada).
IZVOR za slike 1 i 2: Leila Mehunić, „Ivana Tomljenović-Meller- Zagrebčanka u Bauhausu“, Muzej grada Zagreba, Zagreb, 2010., 19.

je kasnije zabilježen kao jedan je od potpisnika tzv. Zagrebačke deklaracije iz 1934.³ Zalagao se dosljedno za otpor Pribičevićevoj politici ekstremnog unitarizma i centralizma.⁴ Tako je u jednom od svojih djela Tomljenović napisao da su „Hrvati povređeni ne samo u narodnom ponosu jer se ne mogu osjećati svoji u svome domu. Iako je ova rana najteža, tolike i druge velike štete, materijalne i kulturne, čine ovo stanje neodrživim.“⁵ S druge strane, Tomljenović je bio prenaivan misleći da bi se njegovi prijedlozi ostvarili time što bi se sačuvala Jugoslavija, u kojoj bi Hrvati imali maksimalna prava. Vjerovao je u sporazum koji bi se, po njemu, trebao zasnovati na istini, iskrenosti i umjerenosti. To su inače i vrline koje krase ličkoga čovjeka. Ipak, te karakteristike nisu bile razumljive vlastodržcima u Beogradu. Zanimljivo je

da u knjizi iz 1920. god. „Cijepanje znači propast“, Tomljenović nastupa kao gorljivi pristaša DS i oštro osuđuje Radića i njegove pristaše. Osuđuje sve one koji žele srušiti Jugoslaviju. No, samo pet godina kasnije, razočarani će Tomljenović postati Radićev pristaša. Iako je činio netaktične pogriješke u političkom životu, Tomljenović je po izlasku iz politike ostvario zavidan ekonomski uspjeh te je bio jedan od najbogatijih Ličana u Zagrebu. Naime, 1926. god. dobio je koncesiju za iskapanje ugljena u blizini Tuzle. S jednakim je žarom njegovao ličke korijene pa je tako bio od samog osnutka jedini dobrotvor Društva Ličana u Zagrebu u kojem je ostao učlanjen sve do svoje smrti 1945. godine.⁶ Ipak, bogat i lagan život prekinut je Drugim svjetskim ratom kada mu je nova vlast oduzela koncesiju za rudnik pa se

³ Ljubo Boban, Enciklopedija Jugoslavije, Tomislav Tomljenović, sv. 8., Srbije-Ž., Leksikografski Zavod Miroslava Krlež, Zagreb, 1971., 352-353.

⁴ Ljubo Boban, Zagrebački memorandum (1934), Zbornik- Historijski Institut Slavonije, br. 7-8., 1970., 287 – 333.

⁵ Tomljenović Tomislav, Nacrt za sporazumnu reorganizaciju Jugoslavije, Zagreb, 1936, str.4.

⁶ Državni arhiv u Zagrebu, DAZG-790 Društvo Hrvata Ličana u Zagrebu, kut.1, Upisnik članova 1935. godine.

Tomislav Tomljenović.,

IZVOR: Ana Tomljenović, Smiljan i okolica (Brušane, Trnovac, Bužim), Meridijani, Zagreb, 2003. 258.

Tomislav pokušao opet vratiti odvjetništvu. Nemo-gavši pristati na ulogu državnog pravobranitelja u montiranim suđenjima protivnicima Pavelićeva režima, 1942. ispisao se iz Odvjetničke komore te je s vremenom osiromašio. Morao se skloniti kod tada već bivše žene Vilhelme u čijem je stanu i dočekaio smrt početkom 1945. godine.

Pored političkog djelovanja Tomislav Tomljenović bavio se u mladosti i novinarstvom. Tako je 1902. bio suradnik u zagrebačkom Obzoru (Iz moga seoca, U proscima, Crtica po istini, Interview s burskim generalom De Otton u Zagrebu i Hrvati kod abesinskog cara Menelika) te u Jutarnjem listu već spomenuti tekst o ličkim bunama. U tekstu spominje i podrijetlo plemića Tomljenovića.⁷ Pored novinskih članaka pisao je i studije te kratke knjige. To su: Cijepanje znači propast, Zagreb, 1920., Za jednu jaku narodnu državu, Zagreb 1921., Nacrt za sporazumnu reorganizaciju Jugoslavije, Zagreb, 1936. te spomenuti članak „Okolo ličkih buna pred 200 godina“.

Također, kao član Društva Ličana njegovao je odnose sa zavičajem boreći se za pravedniji život u Lici. Tako u svojoj knjizi „Za jednu jaku narodnu državu“, Zagreb, 1921. Tomljenović progovara o selu i o svojim ličkim seoskim reminiscencijama: „Naše selo bilo je za cijelo vrijeme naše tužne prošlosti najtvrdje u narodnoj nevolji u tuđinskom ropstvu. Ono nam je sačuvalo najveće blago – našu narodnu dušu, narodni jezik i narodne običaje. U selu se našem samo

bijeda sijala, ali su junaci nicali, po kojima se osula poput materini suze narodna pjesma, prenašajući slobodarski zavjet naših djedova svome pokoljenju. Za to selo imademo sigurno najviše srca mi, koji smo u njegovoj potrebi ponikli, jer ga mi najbolje razumijemo.“⁸ O svome selu pisao je u već spomenutom članku u Obzoru 1901. godine.

Za ovaj biografski rad donosimo dio teksta:

„Seoce je moje maleno, ali je nekad bilo veliko mjesto - za turskih vremena. U njemu je bio vladar beg Zenković, pa se naša njiva i danas zove po njemu „zenkuša“. Imao je čvrst grad, čije se ruševine i danas dobro poznadu, a za tamnicu je imao jednu ogromnu špilju dugu preko „Talijiji“ u ratu. pa vidio što znači pismen čovjek. O objedu nikad ni govora – malo sira i komadić kruha. Bože moj sjećam se onih vremena, kad sam obučen u vuneno seljačko odijelo, s tri para čarapa u opancima, „oputašima“, maminim rubcem uši omotane, a na rukama imao dvoprstne one seljačke pletene rukavice, koje na užu vise oko vrata i tako išao uz čiču zimu u školu. Kad bi nas išla samo tri iz sela u školu - na kakvoj kosi zahvatila bura, čisto bi promrzli i ne bi mogli dalje... Sakrijemo se za kakav veliki kamen zakopamo u snieg, da se otoplamo; pa dalje. Sada je već bolje: župnik poučava djecu.“

Tomislav Tomljenović (T.T.): Iz moga seoca⁹

⁷ Ana Tomljenović, Smiljan i okolica (Brušane, Trnovac, Bužim), Meridijani, Zagreb, 2003. 258.⁴ Ljubo Boban, Zagrebački memorandum (1934), Zbornik- Historijski Institut Slavonije, br. 7-8., 1970., 287 – 333.

⁸ Tomislav Tomljenović, Za jednu jaku narodnu državu, Zagreb Jugoslavenska štamparija, 1921., 40.

⁹ Ovaj članak je objavljen u novinama Obzor 1901. godine. Autor je dr. Tomislav Tomljenović (1877. – 1945.) iz Bužima. Župnik kojeg spominje Tomljenović jest Ivan Stipac.

Brončana sjekira iz Bužima

Replika sjekire u Muzeju Like Gospić

dr. sc. Tatjana Kolak

U 13. stoljeću prije Krista, na području Like započinje proces formiranja nove kulturne grupe koja tijekom kasnog brončanog i željeznog doba postaje prepoznatljiva kao japodska. To je vrijeme permanentnih seoba populacija na prostoru europskog kontinenta, a svojim kretanjima stvaraju preduvjete za nastanak zajednica koje obilježavaju kulture željeznog doba. Proces je nastao raslojavanjem stanovništva zbog naglog razvoja metalurgije i trgovine.

Lički prostor, siromašan rudama, usmjeren je stočarenju i poljodjelstvu kao glavnoj ekonomskoj grani, kako je to bilo i tijekom ranijih razdoblja, a to

su naši neimenovani stanovnici, autohtoni supstrat, u naslijeđe ostavili pridošlicama Japodima. Naselja se podižu na gradinama, ali se i nadalje koriste pećine, često kao privremena staništa i skloništa u zimskom razdoblju.

Japodima su na sjeveru susjedi, na široko rasprostranjenom europskom kontinentu od Sjevernog mora i dolina Seine i Rhone, a osobito Panonske nizine i Karpatske kotline, nositelji tzv. kulture polja sa žarama (KPŽ, njem. Urnenfelderkultur) koji ne pripadaju jedinstvenom etničkom kompleksu. Odlika ove kulture, po čemu je i dobila ime, pogrebni je ritus, vršen spaljivanjem i pokapanjem paljevine pokojnika s priložima poput nakita, oružja i oruđa pretežito u žarama u ravnim grobovima. Intenzivno se bave proizvodnjom metala, a sudeći po brojnim primjer-

cima oružja, izrazito su ratničko društvo. No povećani broj pronađenih ostava putujućih ljevača bronce, govori i o trgovačkom aspektu društva.

U svojoj II. fazi, odnosno, 1230.-1100. godine pr. Kr., nositelji KPŽ vrše ekspanziju na susjedna područja južno od Save, pa se i kod Japoda osjećaju novi utjecaji sa zapadnopanonskog prostora, zamjetni u pojavi oružja i oruđa, ali i u novom načinu sahranjivanja spaljivanjem.

Prije nešto više od stotinu godina, u tadašnji Narodni muzej, a danas Arheološki muzej u Zagrebu, župan prijedorski Bude Budisavljević (nešto kasnije i veliki župan Ličko-krbavske županije) daruje brončanu sjekiru pronađenu u Bužimu. Nju je, u «šumi Ljuti vrh», 12. 05. 1897. našao Tome Pavičić iz Bužima, kbr. 44.¹⁰

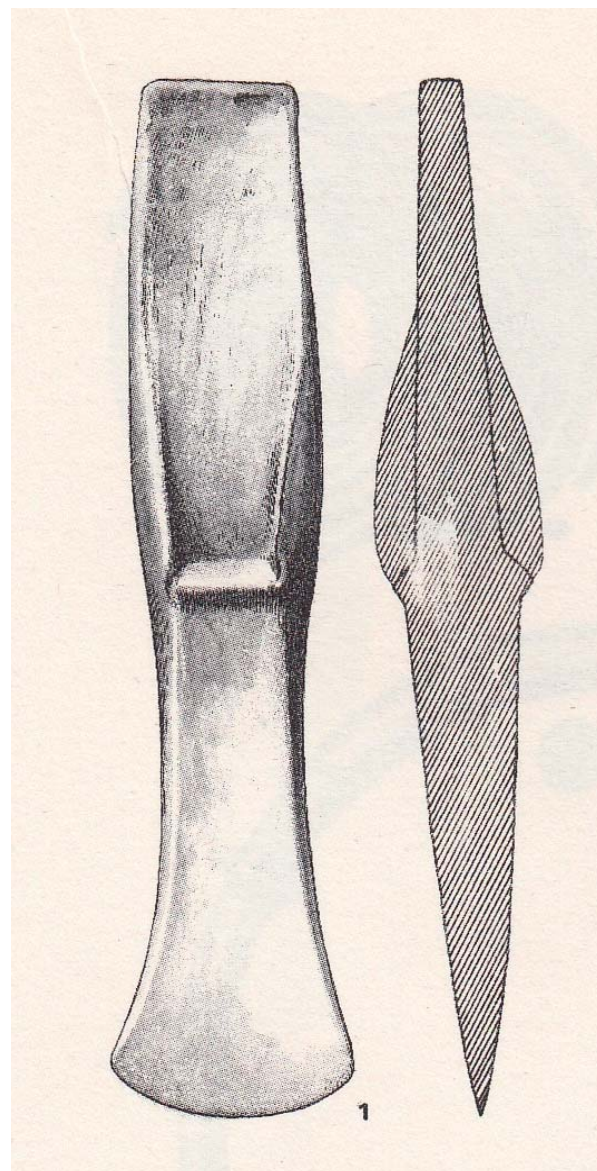
Daljnijih podataka o mjestu nalaza nema – potječe li nalaz iz neke ostave, uz druge predmete, ili možda, iz nekog paljevinskog groba, ili je tek riječ o izgubljenom predmetu, danas nam je nepoznanica.

Riječ je o sjekiri «italskog» tipa, sa zaliscima na sredini, «uvučenim» leđima i sječivom, kakve na području Italije redovito nalazimo od 13. do 10. st. pr. Kr.

Do danas su u Lici pronađena svega dva primjerka ovog tipa sjekire, a drugi potječe iz nekropole u Bezdanjači kod Vrhovina.

U ostavi brončanih predmeta u Bizovcu kod Osijeka, pronađene su dvije sjekire ovog tipa, pa to govori i o međusobnim utjecajima koji su kolali putem trgovine. Stoga bi nalaz iz Bužima mogao biti «most» između ova dva kulturna kruga, ali i prostor koji objedinjuje pojedine oblike drugih kultura u svom, sve izražajnijem japodskom mentalitetu.

Ovim nalazom sjekire, Bužim se upisuje u arheološku kartu kasnobrončanodobnih lokaliteta Hrvatske, a time indicira i neka buduća arheološka istraživanja.

Crtež sjekire iz Bužima (R. Drechsler - Bižić, 1983.)

¹⁰ Arhiv AMZg; Inv.br. 2023. Na ustupljenim podacima zahvaljujem kolegici Lidiji Bakarić, voditeljici Japodske zbirke.

Stari grad Bužim - Cisterna (šterna)

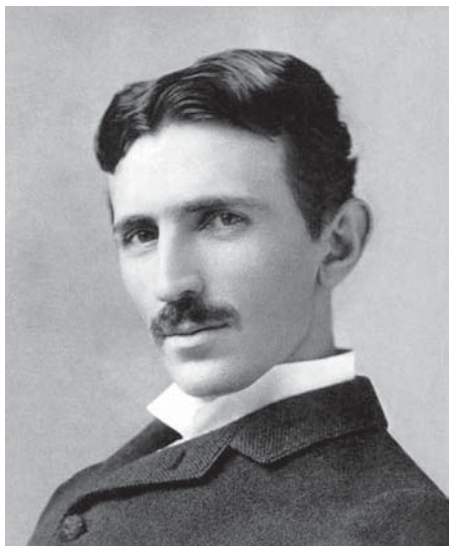
Milan Čačić

U našem 2. broju dr. sc. Tatjana Kolak pisala je o starom gradu „Gradina“ u Bužimu koji se nalazi na istoimenom brdu. Ovom prigodom posvetili smo više pozornosti sačuvanoj šterni ili cisterni. Unutar urušenih zidova staroga grada nalazi se u zemlji ukopana prekrasna prostorija nadsvođena i uzidana u klesanom kamenu. Vrlo dobro je sačuvana, a mislimo da je vrijeme da

se cijeli lokalitet pokuša sanirati. Sve je u gustom šikari, iako se još uvijek mogu vidjeti zaseoci Bužima s vrha Gradine. Čišćenjem terena i stručnim saniranjem lokaliteta sačuvao bi se spomenik kulture, a izgradnjom pristupnih puteva turisti bi uživali u prekrasnom pogledu. Zato želimo pokrenuti akciju „povijesna staza“ koja bi povezivala stari grad na Gradini i povijesnu spilju na susjednom brdu Kalvarija. Na našim fotografijama vidimo ulazak u cisternu, te ostatke zidina starog grada. Na velikoj fotografiji je unutrašnjost cisterne.

O geniju

Pogled na dio Memorijalnog centra "Nikola Tesla"

Mile Čorak, mag.prim.edu.

Grad Gospić osniva Memorijalni centar „Nikola Tesla“ vođen željom za trajnim očuvanjem lika i djela ovog velikog znanstvenika. Povodom 150. obljetnice rođenja Nikole Tesle, 10. srpnja 2006. god. Memorijalni centar „Nikola Tesla“ otvorili su svečano, u njegovom rodnom Smiljanu, predsjednik Republike Hrvatske, predsjednik Vlade i predsjednik Sabora, u nazočnosti mnogobrojnih domaćih i stranih državnih dužnosnika kao i većeg broja mještana i ostalih posjetitelja.

Memorijalni centar „Nikola Tesla“ djeluje pod upravom Muzeja Lika Gospić kao njezina pripadajuća jedinica, a sastoji se od prije postojećih objekata: rodna kuća Nikole Tesle, crkva Sv. Petra i Pavla, gospodarski objekt (štala), kameni spomenici i klupa arhitekta Zdenka Kolacija. Novosagrađeni su: trijem, ispitna stanica, multimedijalni centar s pripadajućim igralištem za djecu, spomenik Nikoli Tesli autora Mile Blaževića, vanjski auditorij, Teslina turbina i most ili platforma.

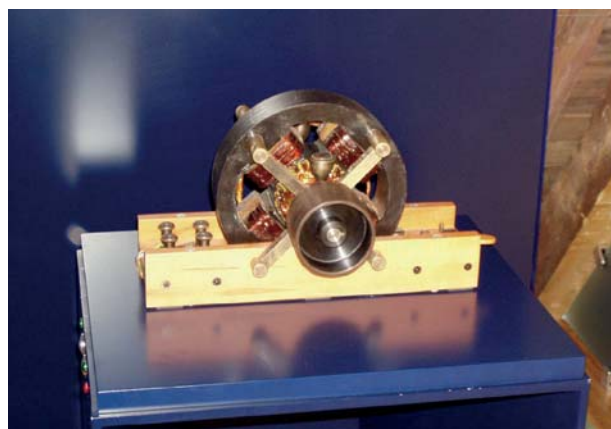
Multimedijalni postav u Teslinoj rodnoj kući prvi je takav projekt, prikazivanja života jednog znanstvenika u Republici Hrvatskoj. Prizemlje je posvećeno povijesnom pregledu Teslina života gdje je kronološki vrlo pregledno posjetiteljima dana lenta njegova života u odnosu na istovremene svjetske događaje; fotografijama, pisanim dokumentima, citatima iz Tesline autobiografije "Moji pronalasci", a sve je popraćeno zvučnom kulisom i videoprojeksijom koja nas vraća u vrijeme Teslinog djetinjstva. Potkrovlje Tesline kuće posvećeno je njegovim izumima uz zvučno obogaćene videoprojeksije koje nam daju osjećaj da se nalazimo u Teslinom laboratoriju.

Na ulazu u rodnu kuću, na hodnom nivou, postavljeno je kružno kameno obilježje na kojem su navedena sva mjesta gdje je Nikola Tesla boravio, gdje se školovao, bio u posjetu, imao laboratorije, radio i slično. Smjerokazi upućuju gdje se ta mjesta nalaze u odnosu na Teslinu kuću i udaljenosti zračne linije u kilometrima u odnosu na njegov rodni Smiljan.

U prvoj prostoriji Tesline kuće izložene su najstarije fotografije kuće i okućnice iz 1904. godine. Tu započinje i lenta vremena koja prati život i djelo Nikole Tesle; od dolaska obitelji Tesla u Smiljan 1852. god.

Predsjednik RH Ivo Josipović, ministar Darko Milinović, župan Ličko-senjski, Milan Jurković sa voditeljom Memorijalnog centra Nikola Tesla, Milom Čorkom

pa do njegova rođenja 10. srpnja 1856., školovanja u Smiljanu, Gospiću, Karlovcu.

U drugoj prostoriji opisano je Teslino školovanje u Grazu, odlazak u Ameriku, partnerstvo s Edisonom, Westinghouseom, a tu se nalaze i „ladice“ koje opisuju Teslu kao osobu, njegove vizije, opsesije, prijateljstva, osobine koje izazivaju čuđenje i danas, do briljantnih odlika po kojima je genijalni um. Nije se volio rukovati s ljudima, bojao se zaraze, ističe kako bi kosu drugih ljudi dirao samo pod prijetnjom revolvera; savršeno se služio u govoru i pismu s osam stranih jezika, prije 100 godina predvidio je današnje probleme s parkiranjem i upotrebu interneta. Vezalo ga je prijateljstvo s Albertom Einsteinom, Wilhelom Conradom Roetgenom, lordom Kelvinom, Markom Twainom, Ivanom Meštrovićem i drugima.

U trećoj prostoriji, prikaz Teslina života slijedi sve do smrti 7. siječnja 1943. Tu su računala koja posjetiteljima omogućuju besplatan pristup internetu, biblioteka s knjigama o Tesli, a posjetitelji mogu poslušati snimku izvornog govora gradonačelnika New Yorka, Fiorella Henrya la Guardie koji je održan na radiju nakon Tesline smrti 10. siječnja 1943.god. Ističe da je Tesla zadužio cijeli svijet, a umro je kao sirotinja.

Na tavanskom dijelu nalaze se funkcionalni Teslini izumi kao što su indukcijski elektro motor, okretno magnetsko polje poznatije pod nazivom „Kolumbovo jaje“, Teslin transformator, Teslina turbina. Posebno upečatljiv je prikaz razlika u Edisonovom istosmjernom i Teslinom izmjeničnom prijenosu struje

na udaljenosti. Izložen je i popis Teslinih patenata u Americi te slike nekih od tih patenata u podu tavana kuće pa je tako izložena vizija okretnog magnetskog polja što je Tesla nacrtao u pijesku u Budimpešti a osnova je rada indukcijskih elektro motora.

Na potoku Vaganac smještena je Teslina turbina kao vodenica koja se sastoji od niza paralelnih diskova ili lamela koju trenje vode pokreće.

Ispitna stanica je kopija Teslinog laboratorija iz Colorado Springsa, umanjena deset puta vanjskim izgledom, u kojoj se vrše demonstracije s Teslinim transformatorom koji stvara milijun volti. Posjetitelji mogu držati neonske lampe koje im svijetle u ruci bez kabela ili žice, uključene u transformator, što je jedan od pokušaja Nikole Tesle za bežičnim prijenosom energije.

Multimedijalni centar sadrži također suvenirnicu, multimedijalnu dvoranu u kojoj posjetitelji mogu pogledati dokumentarni film o Tesli. HI-TEC dječje igralište je suvremeno uređeno i neki od elemenata za igru podsjećaju na brojne Tesline izume.

Čitav Memorijalni centar „Nikola Tesla“ prostire se na površini od 13.000 kvadratnih metara, a od otvorenja 10. srpnja 2006. do listopada 2011.god. posjetilo ga je više od 180.000 posjetitelja iz cijelog svijeta.

Memorijalni centar „Nikola Tesla“ iz Smiljana dobitnik je brojnih priznanja i nagrada u kulturnim i turističkim kategorijama.

Nastavak u slijedećem broju...

Srce u Lici

Veljko Šangulin, dipl. ing.

Ličko-senjska županija, zbog svog zemljopisnog položaja, ima specifičnosti da se na nepunih 25 kilometara zračne udaljenosti izmjenjuju čak četiri osnovna tipa klime. Sredozemna klima s vrućim ljetom ili prava mediteranska klima značajka je otoka Paga i najnižeg dijela velebitske primorske padine. U srednjem i višem dijelu padine prelazi u sredozemnu klimu sa svježim ljetom, odnosno, submediteransku klimu, koja još prevladava i na jugozapadnoj prisojnoj padini Ličkog srednjogorja.

U Srednjoj Lici i Gackoj dominira umjereno kontinentska klima sa svježim ljetom, a na vršnom pojasu Velebita zastupljena je planinska ili snježno-šumska klima. Izmjena klimatskih elemenata nizinsko-primorskog, srednjogorskog i visokogorskog klimatskog predjela na tako razmjerno malom prostoru, izrazito pogoduje talasoterapiji (liječenje kupanjem u moru) i klimoterapiji visinskih krajeva. Klimatsko liječenje (klimoterapija), liječenje specijalnim klimatskim faktorima (atmosferski tlak, temperatura, sastav zraka i pitke vode), pri čemu je važan odmor, promjena sredine, prehrane i sl.

To, tim više, što se terapijski učinak meteoroloških elemenata (smanjen tlak kisika, smanjena vlaga, pojačano zračenje i dr.) povećava s porastom nadmorske visine do gornje granice visokogorskog klimatskog područja (1.800 metara nadmorske visine). Ljeti se doline ispune vrlo toplim zrakom, pa nema razlike prema primorju, dok osjetna razlika nastaje poslije zalaska sunca kad temperatura znatno pad-

ne tijekom noći. Takvi su klimatski uvjeti osobito karakteristični za ličku zavalu u zaleđu Velebita. Na to upućuje i općenito raširena svijest o čistom i zdravom ličkom zraku, kao jednom od uzroka negdašnje dugovječnosti gorštaka iz tog dijela županije.

Brdovit reljef više pogoduje oku i psihi čovjeka od jednoličnog nizinskog. Nizinski predjeli pokreću osjećaj bezvoljnosti dok se blago brdovita područja s niskim i srednje visokim planinama smatraju najpovoljnija za psihičko zdravlje ljudi.

Nagib terena uvjetuje veću pokretljivost stanovništva s obzirom da brdoviti teren uvjetuje veću fizičku aktivnost pri kretanju, a time i bolju očuvanost zdravlja čovjeka.

Rezultati najnovijeg istraživanja Sveučilišta Colorado pokazali su kako su osobe koje žive na višim nadmorskim visinama izložene manjoj vjerojatnosti umiranja od ishemijske bolesti srca. Dobra je vijest i da stanovnici viših područja žive duže od ostale populacije.

“Saznanje kako život u okruženju s nižom razinom kisika smanjuje rizik od srčanih bolesti, pomoći će nam u razvijanju novih kliničkih tretmana za spomenute probleme. Niže razine kisika aktiviraju određene gene koji mogu promijeniti funkciju srčanog mišića. Oni također mogu proizvesti nove krvne žile koje stvaraju nove puteve za dotok krvi u srce”, pojašnjava američki kardiolog dr. Benjamin Honigman.

Uvijek dobro došla šetnja u prirodi

Pripreme za boravak na planinama

“...Nagli srčani zastoj odgovoran je za zapanjujućih 40 posto slučajeva smrti kod turista skijaša u austrijskim Alpama, a vodeći je razlog infarkta miokarda. Posebno su nas zanimala karakteristike pacijenata koji su primljeni na naš odjel hitne pomoći sa simptomima srčanog udara, stoga smo mogli proučiti mehanizme koji su do njega doveli. Tako smo počeli razvijati preventivne strategije”, objasnio je dr. Bernhard Metzler, profesor kardiologije Medicinskog fakulteta u Innsbrucku koji je i jedan od autora istraživanja.

“Činjenica da se većina infarkta dogodila u samoj

početnoj fazi odmora daje naslutiti određenu povezanost između nedostatka priprema za intenzivni režim tjelesnog napora i izloženosti visinama te niskim temperaturama. Poznato je iz prethodnih istraživanja kako svaki od ovih faktora može započeti infarkt miokarda”, objasnio je dr. Gert Llug s Medicinskog fakulteta u Innsbrucku koji je i voditelj studije.

Liječnici savjetuju turistima neka se dobro pripreme prije sličnih intenzivnih tjelesnih napora i postupno povećavaju napor kako bi smanjili rizik srčanog udara.

Slika zdravlja u ličko-senjskoj županiji

Dvije skupine kroničnih bolesti nalaze se već godinama na prva dva mjesta rang ljestvice uzroka smrti u Ličko-senjskoj županiji (LSŽ): bolesti cirkulacijskog sustava na 1. mjestu sa 429 umrlih osoba, udjelom od 52,06 % među ukupno umrlima te stopom mortaliteta 859,3/100.000 stanovnika 2009. god. i na 2. mjestu maligne bolesti. Analiza mortaliteta od kardiovaskularnih bolesti po spolu pokazuje da su stope mortaliteta za sve dobi ukupno više u muškaraca nego u žena. Analiza po dobi pokazuje, kako u muškaraca tako i u žena, da stope mortaliteta od kardiovaskularnih bolesti rastu s dobi, a dobno-specifične stope više su u muškaraca nego u žena. Po tim se pokazateljima LSŽ nalazi značajno iznad hrvatskog prosjeka i među županijama s najlošijom epidemiološkom situacijom. Također, ne postoje naznake poboljšanja ove nepovoljne situacije.

Premda genetika ima određeni utjecaj na pojavu srčanoga i moždanog udara, često se precjenjuje njezin utjecaj, a najnovija istraživanja donose da je riječ o bolestima koje je moguće predvidjeti, pa sukladno tomu i spriječiti.

Bolesti srca i krvnih žila, od kojih umire svaki drugi stanovnik tzv. industrijaliziranoga svijeta, predstavljaju "ubojicu broj jedan" suvremenoga čovjeka. Ponajprije se misli na srčani infarkt i moždani udar. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, od kardiovaskularnih bolesti u svijetu godišnje umre oko 17 milijuna ljudi, od toga pet milijuna u Europi. U Hrvatskoj svake godine umre oko 27.000 osoba, što znači da je i u nas svaka druga smrt prozročena bolestima srca i krvnih žila.

Srčani i moždani udar mogu se predvidjeti

Srčani i moždani udar uvelike su posljedica nezdravih životnih navika i stresa, o čemu neizravno govori podatak da je početkom dvadesetoga stoljeća samo desetak posto smrtnih slučajeva bilo izazvano srčanožilnim bolestima. Premda naslijeđe ima određeni utjecaj na pojavu srčanoga i moždanog udara, često se precjenjuje utjecaj genetike. Najnovija istraživanja donose da je riječ o bolestima koje je moguće predvidjeti, pa sukladno tomu i spriječiti.

Prema studiji Interheart, dosad najvećem epidemiološkom istraživanju razvoja koronarnih bolesti (na više od 15.000 ispitanika iz 52 zemlje svijeta neovisno o spolnim, dobim i etničkim razlikama), može se razlučiti devet bitnih, neovisnih čimbenika rizika za nastanak srčanog infarkta:

- omjer lipoproteina ApoB/ApoA1
- pušenje
- šećerna bolest

- povišen krvni tlak (arterijska hipertenzija)
- pretilost (osobito tzv. trbušni tip pretilosti koji se može izraziti opsegom struka)
- nepovoljne psihosocijalne okolnosti, tj. kronični stres
- nedostatan i neredovit unos voća i povrća
- tjelesna neaktivnost
- ne uzimanje dnevnih, malih količina alkoholnih pića.

Ovo posljednje može biti prijeporno, jer implicira svakodnevno pijenje. No, posrijedi su male količine alkoholnih pića, primjerice jedna do dvije čaše vina ili žestokoga pića. Veće količine alkohola djeluju suprotno, oštećuju i ostale organe, osobito jetru i mozak. Devet spomenutih činitelja nabrojano je redoslijedom prema njihovu relativnom utjecaju na sveukupni, tzv. atribucijski rizik, kojim se može razlikovati populacija koja će s velikom vjerojatnošću razviti infarkt miokarda u odnosu na populaciju u kojoj je spomenuta vjerojatnost bit-

no manja. Valja istaknuti da se prema rezultatima studije, infarkt miokarda može predvidjeti s 90-postotnom sigurnošću!

Upravo je zbog toga jedna od najbitnijih zadaća ne samo kardiologije, nego i obiteljske i školske medicine, javnoga zdravstva, politike i medija osmisliti i sprovesti djelotvornu prevenciju infarkta miokarda, to više što je dobro poznato da se iste mjere odnose i na učinkovitu prevenciju moždanoga udara i svih drugih komplikacija ateroskleroze. Pritom je vrlo važno zdravstveno prosvjećivanje pučanstva, koje mora postati svjesno da su zdravlje pojedinca i njegova dugovječnost u velikoj mjeri u njegovim rukama, unatoč nasljednim čimbenicima koji mogu biti povoljni ili nepovoljni, ali igraju bitno manju ulogu u kardiovaskularnom riziku nego što se misli. Zdravom prehranom, redovitom tjelovježbom, nepušenjem, ranim prepoznavanjem i pomnim liječenjem šećerne bolesti i arterijske hipertenzije te stvaranjem životnoga okruženja bez prekomjerna ili kroničnog stresa, mogu se vrlo djelotvorno spriječiti srčani i moždani udar. Uz to, prihvaćanje zdravoga načina života donosi i više životnoga zadovoljstva i bolju kakvoću življenja.

Preporuke Hrvatske udruge srčanih bolesnika:

- Prestanite pušiti
- Ograničite konzumaciju alkohola
- Kontrolirajte i liječite povišen krvni tlak
- Održavajte normalnu tjelesnu težinu
- Hranite se pravilno
- Smanjite sol u hrani
- Vježbajte i krećite se u okviru svojih mogućnosti
- Pokušajte izbjeći stres, opustite se
- Liječite šećernu bolest
- Liječite povišen kolesterol
- Spavajte noću od 7 do 8 sati
- Upozorite članove svoje obitelji i prijatelje na sve navedeno

Hrvatska udruga srčanih bolesnika okuplja kardiovaskularne bolesnike s ciljem prevencije kardiovaskularnih bolesti i promicanja bolje kvalitete života nakon operacije na srcu te razvijanje interdisciplinarnog djelovanja između članova različitih struka i zanimanja. Pored navedene grupe okupljamo sve oboljele srčane bolesnike, kao i sve one koji su u rizičnim grupama koji bi potencijalno mogli oboljeti.

Održavamo dva puta mjesečno predavanja s temama bliskim srčanim bolesnicima, izdajemo časopis udruge, izdajemo povremene publikacije koje promiču zdrave životne navike, upozoravamo na čimbenike rizika koji dovode do bolesti srca i krvnih žila i sugeriramo mogućnost i uvjete kvalitetnog življenja nakon oboljenja od tih bolesti.

Želja nam je otvarati podružnice po Republici Hrvatskoj i tako pridonijeti prevenciji bolesti, koju s pravom nazivamo „ubojica br.1“.

Pozivamo zainteresirane osobe koje bi mogle pridonijeti radu podružnice u Gospiću da nam se jave na telefon ili mail koje navodimo u nastavku ovog teksta.

Hrvatska udruga srčanih bolesnika
10000 Zagreb
Kneza Mislava 13
Tel/fax (01) 4649 844
www.udruga-srce.hr
e-mail: srce@udruga-srce.hr

Zavičajna udruga ličana „Vrilo mudrosti“ Slavonski Brod

Marinko Krpan

Na poticaj nekolicine uglednih Brođana ličkog podrijetla (Marko Lovinčić, Marko Pavelić, Stjepan Balen, Marinko Krpan, Zdenka Topolovac i dr.) 6. listopada 1991. god. osnovano je Zavičajno druš-

tvo Lovinac u Slavonskom Brodu koje je okupilo potomke Brođana doseljenih u Brodsko Posavlje iz općine Lovinac u južnoj Lici (naselja Sveti Rok, Lovinac, Ličko Cerje, Ričice). Bila je to prva lička zavičajna udruga u Slavoniji na čiji su postanak presudno utjecala dramatična zbivanja i ugrožena opstojnost Hrvata općine Lovinac u tek utemeljenoj samostalnoj Republici Hrvatskoj.

Osnivačka skupština 1991. u atomskom skloništu

Ni Brod tih dana nije bio pošteđen prijetećih ratnih signala pa je osnivačka skupština, započeta u hotelu Park, zbog zračne uzbune prekinuta i nastavljena u atomskom skloništu susjednog hotela Brod. Za prvog predsjednika brodskog Zavičajnog društva općine Lovinac izabran je Marko Lovinčić, za dopredsjednike Marinko Krpan i Ivan Simeon, a za tajnika Mile Blažević. Čim su stanovnici lovinačkog kraja silom prognani diljem Hrvatske brodsko Zavičajno društvo pokrenulo je brojne akcije humanitarnog karaktera prikupljajući novac i hranu za pomoć prognanicima. Nikad ne gubeći nadu u povratak Hrvata u ovaj prelijepi podvelebitski kraj, u ratnim godinama isticali su se organiziranjem književnih večeri na kojima su ugostili poznate pisce podrijetlom iz lovinačkog kraja (Pero Budak,

Zlatko Tomičić). Čim su brodski policijski specijalci počeli držati položaje na Velebitu iznad Svetoga Roka porasla je nada da neće trebati dugo čekati na povratak. Nakon veličanstvene Oluje, već za Miholje (29. rujna) 1995. godine 50-ak članova Društva posjetilo je razrušeni Lovinac, Sveti Rok, Ričice i Ličko Cerje odnoseći prve darove svećeniku fra Ivanu Saviću koji se među prvima vratio u razrušenu župu.

Završetkom Domovinskog rata aktivnost Društva dobiva novi zamah. Želeći okupiti ne samo Lovinčane nego i sve Brođane ličkoga podrijetla, ubrzo se širi članstvo društva i od 1996. god. mijenja naziv u Zavičajna udruga Ličana „Vrilo mudrosti“. Nalazeći inspiraciju u nepresušnom izvoru u Sveto-

me Roku, s kojega se „noću napijaju velebitske vile“, brodski Ličani željeli su pokazati da i u novim sretnijim vremenima neupitne nacionalne opstojnosti nipošto nisu potrošeni brojni motivi njegovanja ličke zavičajnosti. To su dokazali brojnim zapaženim aktivnostima u cilju produbljenja svekolikih, dotad „uglavnom, prešućivanih i zaboravljenih, spona staroga ličkog i novoga slavonskog zavičaja. Da Ličani u Brodu nisu od jučer svjedoči niz povijesnih dokumenata, a jedna od najdražih je plakat iz novina Posavske Hrvatske, obavijest o Ličko-hrvatskoj zabavi u Brodu na Savi održane 9.veljače 1895.god. u gostionici „Kod zelenog drveta“, vlasnika Šime Šarića.

Članovi udruge Ličana iz Slavonskog Broda u Svetom Roku 2010. godine

Brojne spona prijateljstva Slavonije i Like

Od 1997.god. svake jeseni (krajem listopada) priređuju „Brodsku ličku večer“ na kojoj ugošćavaju KUD-ove iz Like (Ličko Lešće, Gospić, Otočac) i Slavonije (Požega, Sibinj), predstavnike političkog, gospodarskog, kulturnog i vjerskog života Ličko-senjske i Brodsko-posavske županije, brojnih gradova i općina. Na Ličkoj večeri u Brodu znala su se naći i brojna ugledna imena političara i gospodarstvenika tako da su se na 2. ličkoj večeri (1998.) u hotelu Park našli zajedno i bivši premijer Vlade RH Nikica Valentić i budući predsjednik Republike Stjepan Mesić. Na istom tragu je i organizacija brojnih uspješnih izložbi slika (S. Golac) i promocija knjiga ličkih autora u Brodu (P. Račić, M. Čuljat, dr. J. Fajdić) te gostovanja brodskih slikara (slikarska kolonija u Ličkom Lešću), KUD-ova i članova Muškog komornog zbora crkve Svetog Trojstva u Lici (Gospić, Lovinac). Svake godine članovi „Vrila mudrosti“ odlaze u posjet starom zavičaju kojim su prokrstarili uzduž i poprijeko, od Krasnoga i Plitvica do Pazarišta, Podlapače, Korenice, Udbine, Baških Oštarija, Smiljana, Velikog Žitnika, Lovinca, Svetoga Roka. Oživljavajući pučki pastirski lički običaj od proljeća 1998. god. u okolici Broda (jezero Petnja i Planinarski dom na Dilj-gori) prire-

đuju „Ličku prošaricu“, cjelodnevno druženje u prirodi uz narodne sportske igre.

Isplevši guste, fine niti prijateljstva brodske i ličkoga kraja Zavičajna udruga Ličana „Vrila mudrosti“ postala je uzor i obrazac kako regionalna zavičajnost ni u novim okolnostima nije potrošena. Tragom brodskih Ličana uskoro su u Slavoniji niknula slična zavičajna društva u Požegi, Bizovcu, Belišću, Slatini, Virovitici, s kojima izvrsno surađuju i nadopunjuju se. Zapažen trag brodska udruga ostavila je i u Lici brojnim humanitarnim akcijama potpore u obnovi crkvenih objekata u Lovincu, Svetom Roku, Ričicama, Gospiću, Podlapači, Boričevcu te posebno izgradnji Crkve hrvatskih mučenika na Udbini čijem su svečanom otvaranju u rujnu 2010. god. s radošću prisustvovali.

Budući da su Brođani svuda u Lici postali rado viđeni i prihvaćeni kao dragi prijatelji, nije stoga, čudno što je u jeku krize s opskrbom pitkom vodom u dijelu grada Slavonskog Broda 2008. god. stigla donacija iz Ličko-senjske županije u obliku šlepera izvorske vode iz Gacke.

Jednako zapažen trag ostavili su i članovi Vrila mudrosti i u svom Brodu ističući se nenametljivošću u povezivanju Like i Slavonije, a zahvaljujući potpori sponzora i brojnim donacijama obiteljima i učenicima slabijeg socijalnog statusa kao i Brodsko-posavskoj županijskoj Ligi za borbu protiv raka.

Iako i danas po slobodnoj procjeni u Brodu živi nekoliko tisuća ljudi ličkih korijena (što je lako zapaziti po karakterističnim prezimenima - Mataić, Pavelić,

Rukavina, Župan, Vrkljan, Serdar, Krpan, Šulentić, Balen, Miletić, Smolčić, Tomičić, Budak, Kovačević, Blažević, Katalinić, Paun, Sertić, Karakaš, Javor, Draženović, Šebalj, Rupčić, Šikić, Brezić, Tomljenović, Stilinović, Šarić, Jurković, Starčević, Furlan, Orešković, Dasović, Valentić, Mesić, Fajdić, Vlajnić, Pezelj, Biondić, Grčević, Murat, Hećimović, Japundžić, Vuković, Šprajc, Majetić i brojnim drugim) kroz članstvo Zavičajne udruge "Vrilo mudrosti" prošlo je oko 500 Brođana.

Najdugovječnija predsjednica dr. Zdenka Šulentić-Topolovac

U 20 godina postojanja (1991.-2011.) Udrugu su vodila samo četiri predsjednika. Prvoga Marka Lovinčića, dipl.iur., naslijedio je ing. Marko Mataić pod čijim se vodstvom Udruga proširila i postala prepoznatljiva diljem Hrvatske. Naslijedio ga je, nakratko, Stjepan Balen, a najduži staž i najdublji trag utisnula je aktualna predsjednica, rođena Svetoročanka, doktorica medicine, specijalist dermatovenerolog Zdenka Šulentić-Topolovac koja je na čelu „Vrila mudrosti“ od 2001.god. do danas. Prateći moderne tehnološke trendove, od 2008. god. Zavičajna udruga "Vrilo mudrosti" ima i vlastitu, sa svih strana hvaljenu web stranicu (www.vrilo-mudrosti.hr) pomoću koje uspješno komunicira s brojnim Ličanima rasutim diljem svijeta hraneći se s nepresušnog vrila ljubavi i odanosti zavičajnim korijenima svojih predaka.

Upravni odbor: Zdenka Topolovac (predsjednica), Zvonimir Petanović i Slavko Murat (dopredsjednici), Marinko Krpan (tajnik), Katica Knežević (rizničarka), članovi: Željko Pavelić, Zdravko Grčević, Anica Živković (Šajkunić), Zlatko Biondić, Ivica Brezić, Silva Miljković (Biondić), Krešo Grčević, Katica Krijan

(Šulentić), Katica Župan, Ružica Vidaković, Tomislav Šprajc, Željko Ivaniš, Mile Perković, Tomislav Vlajnić, Stjepan Furlan, Joso Ivezić.

Nadzorni odbor: Luka Katalinić, Franjo Mataić, Mile Blažević (Mile Rukavina).

Lička večer u Slavonskom Brodu

BILAJ

Razrušena crkva Sv. Jakova

Đurđica Butković

Jedan od glavnih prioriteta u radu naše udruge „Bužimski izvori“ je suradnja i povezivanje s drugim mjestima, pa ćemo vas u ovom broju upoznati s naseljem Bilaj. Krenete li iz Gospića prema jugu, na samom izlazu iz grada ugledat ćete tri brda. Jedno od njih je brdo Gradina ili kako ga Bilajčani nazivaju Bilajska tvrđava na kojem je visoko uzdignuta i ponosno se vijori hrvatska zastava. S tog brda otvara se pogled na cijelo selo. Hodajući dalje dolazimo do Srednje i Kranje glavice. Bilaj je selo 6 km jugoistočno od Gospića. Prvi put spominje se u vrijeme kraljevanja Bele IV. (1235.- 1270.) koji je 1242. Bilaju dao status slobodnog kraljevskog grada i novac za utvrdu. Svoje posjede u Bilaju imaju Tvrtkovići, članovi plemena Mogorovića. Tomas pl. Tvrtković, hrvatski podban 1451. ustupio je Bilaj hrvatskom banu Petru Talovcu. Kasnije dođe Bilaj u vlasništvo Krbavskih, što vidimo iz dokumenta od 22. veljače 1509., gdje hrvatski knez Ivan Karlović ubraja Bilaj među svoje gradove u Lici.

Nakon oslobođenja od Turaka 1689. god. u Bilaju je sagrađena manja crkva na čast Sv. Leopolda, zaštitnika tadašnjeg cara. Oko 1710. g. sagrađena je nova crkva i posvećena Sv. Jakovu apostolu. Današnja crkva sagrađena je 1845.godine. Na brežuljku u središtu današnjeg Bilaja nalaze se ruševine srednjovjekovnog grada Bilaja. Župne matice vode se od davne 1801. god. Župa Bilaj 1834. imala je 514 stanovnika (51 obitelj), 1910. 609 stanovnika, 2008. 280 stanovnika (100 obitelji), a danas ima oko 250 stanovnika (100 obitelji). Početkom 20. stoljeća izgrađena je Osnovna škola koju danas pohađa sedam učenika od I. do IV. razreda. God.1965. kroz selo je prošla struja, 1967. uvedena je redovna autobusna linija Bilaj – Gospić, 1972. asfaltirana je glavna cesta kroz selo, 1988. selo Bilaj dobiva gradski vodovod, a 1990. gradi se telefonska mreža čije je dovršenje odgođeno do ljeta 1993. zbog Domovinskog rata. Bilaj se u Domovinskom ratu nalazio na prvoj crti bojišnice, a prvi napad dogodio se 22. 07. 1991. u poslijepodnevним satima te ponovio 29. 08. 1991. u 20,00 sati, pa se taj datum slavi kao Dan uspješne obrane od napada na Bilaj.

Pećina Sv. Stjepana sa okupljenim vjernicima

Dana 11. rujna 1991. crkva Sv. Jakova je zapaljena. Od inventara nije sačuvano ništa, čak ni zvona. Već 28. listopada granatiran je i razrušen župni stan. Bilaj se mjesec dana nalazio u potpunom okruženju. Selo je ostalo bez struje i vode - prekinute su električna i vodovodna mreža, a i zalihe hrane su se smanjivale. Domaćim braniteljima pridružili su se i dragovoljci iz Rijeke i Zagorja. Vjernici su svoju crkvu zamijenili pećinom u kojoj su se tijekom Domovinskog rata sklanjali i služili mise, kasnije preuređenu u pećinu Sv. Stjepana, a dobila je ime po tadašnjem svećeniku Stjepanu Zebi.

Doprinos Bilaja u Domovinskom ratu je nemjerljiv - kako u ljudskim žrtvama tako i u razrušenosti mjesta. Bilajska djeca pohađala su redovno nastavu u školi Bilaj, a u vrijeme jačih napada svoju učionicu zamijenili su s konobom u obiteljskoj kući Josipa i Lucije Mraović (Tuđman) te dva mjeseca u osnovnoj školi u Karlobagu, a učiteljice su im bile Ankica Valentić i pokojna Jasna Krmpotić. Koliko je hrabrosti, prkosa i ponosa bilo u tim ljudima pokazali su dočekavši Polnočku u pećini pod Klisom samo 300 metara udaljenoj od neprijateljskog položaja. Dana 25. 11. 1992. počinje obnova crkve Sv. Jakova, a završena je u srpnju 1986. Sljedeće godine počinju radovi na župnom stanu koji je blagoslovljen 1989., uz Božju pomoć, te zalaganjem tadašnjeg župnika vlč. Stjepana Zebe koji je i u najtežim trenucima ostao u svojoj župi, sa svojim narodom.

Velikim srcem dobrih ljudi i uz sponzore obnovljeni su, uređeni i opremljeni crkva i župni stan. Svake godine se u spilji pored crkve održava sveta misa u spomen na ratne dane. Posebnu pozornost Bilajčani posvećuju obilježavanju blagdana sv. Jakova koji se slavi 25. srpnja. Taj dan, uz procesiju i svečanu svetu misu, slavi se također bogatim vjerskim i kulturnim tradicijski programom. Veseli nas zainteresiranost ljudi zadnjih godina za dolaskom i životom u ovom prekrasnom mjestu, u nedotaknutoj prirodi. Preporučamo prolazniku da „ukrade“ vremena te dođe i uživa u ljepoti Bilaja, podijeli s nama duboki udisaj svježeg, čistog planinskog zraka. Vjerujemo i u daljnju dobru suradnju s mještanima Bilaja, župe Sv. Jakova i vlč. Zlatka Sušića, a na dobrobit i veselje oba mjesta povezana sličnom povješću i teškim životom.

Početak radova na crkvi sv. Jakova u Bilaju

Unutrašnjost zapaljene crkve sv. Jakova

Stari grad Bužim - Cisterna

www.buzimskiizvori.com